

КАФЕКАФЕДРА ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Міжнародний проєкт
Еразмус+ Модуль Жан Моне

«Висвітлення нової архітектури європейської безпеки у викладанні та
наукових дослідженнях»

№ 101126795 – EuSANU – ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH

АРХІТЕКТУРА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНЕ РЕГІОНОЗНАВСТВО

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS

*Випуск 3. Подолання продовольчої та енергетичної криз:
торгівля та логістика*

Co-funded by
the European Union

«Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them».

«Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

Дніпро, 2024/2025 навчальний рік

Альманах Лабораторії міжнародного регіонознавства Lab-IRS «Архітектура європейської безпеки та міжнародне регіонознавство» є зібранням мікродослідницьких проєктів. Він формується для оприлюднення студентських портфоліо, виконаних у рамках вивчення курсу «Архітектура європейської безпеки: нові виклики та загрози». Альманах має три випуски на навчальний рік, кожний з яких відповідає одному зі змістових модулів навчального курсу.

Альманах розміщується на сайті Lab-IRS та є у вільному доступі.

Матеріали розміщуються у авторській редакції.

На правах рукопису. Не є засобом масової інформації.

*Відповідальний за випуск: С.О. Федулова,
доктор економічних наук, професор*

Зміст

<i>Баракат Ж.</i>	Як Європейський Союз визначає глобальну продовольчу безпеку в контексті своєї єдиної аграрної політики?	5
<i>Гаман В.</i>	Як військові дії впливають на глобальну продовольчу кризу?	7
<i>Гончарова Д.</i>	Проаналізуйте як співвідносяться Realpolitik та права людини	11
<i>Данильчук А.</i>	Подолання глобальної продовольчої кризи 2022 внаслідок військових дій. Як військові дії впливають на глобальну продовольчу кризу?	14
<i>Дерябіна А.</i>	Як військові дії впливають на глобальну продовольчу кризу?	16
<i>Земляной І.</i>	Які існують перспективи використання ядерної енергії в контексті енергетичної кризи в Європі?	19
<i>Карпо М.</i>	Які загрози енергетичній безпеці постають перед країнами ЄС?	21
<i>Карпук М.</i>	Принципова різниця між поняттями глобалізація, регіобалізація та фрагментація як засобів глобального управління	23
<i>Ковальов Д.</i>	Які виклики та загрози стоять перед енергетичною політикою Європейського Союзу в умовах геополітичної нестабільності?	25
<i>Комарницький О.</i>	Яку роль відіграють і ймовірно відіграватимуть регіони в структурах управління Європейського союзу?	28
<i>Криворучно Н.</i>	Як концепція економічної взаємозалежності пов'язана з військовими конфліктами?	31
<i>Кудлай В.</i>	Відмінності як джерело взаємодоповнення та успіху	34
<i>Маковецький О.</i>	Як і чому за останні десятиліття змінювалися регіони Європи та їхні відносини з державами?	36
<i>Макогон І.</i>	Як впливає єдина аграрна політика ЄС на продовольчу безпеку в інших країнах та регіонах світу?	38
<i>Мартирузова Д.</i>	Які можливості для співпраці та партнерства існують між ЄС та	40

	іншими країнами для підтримки глобальної продовольчої безпеки?	
<i>Мельник О.</i>	Які заходи безпеки та оборони розглядаються ЄС для забезпечення енергетичної стійкості в умовах світової напруги?	42
<i>Огій Н.</i>	Як впливають військові конфлікти на інфраструктуру енергетики та безпеку постачання в ЄС?	45
<i>Окапінський П.</i>	Глобальна продовольча криза та регіони, що найбільше постраждали від неї через військові конфлікти	47
<i>Останчук В.</i>	Яку роль відіграють і ймовірно відіграватимуть регіони в структурах управління Європейського Союзу?	49
<i>Павленко П.</i>	Як наукова дипломатія співвідноситься з геополітичним і геоекономічним суперництвом держав?	52
<i>Підосинников Є.</i>	Як використання технологій індустрії 4.0 може впливати на розвиток та безпеку європейської енергетики?	58
<i>Теслюк А.</i>	Економічна взаємозалежність країн та безпекова криза	62
<i>Томіхіна С.</i>	Проаналізуйте та обґрунтуйте, що ми маємо на увазі під «регіоном» і «регіоналізмом»?	67
<i>Тур С.</i>	Як взаємодія в сфері торгівлі та інвестицій може бути використана для підтримки безпекової стабільності?	69
<i>Чепіга А.</i>	Які стратегії та програми міжнародної спільноти і гуманітарних організацій спрямовані на подолання глобальної продовольчої кризи внаслідок військових конфліктів?	72
<i>Шмельова Л.</i>	Які регіони світу найбільше постраждали від глобальної продовольчої кризи через військові конфлікти?	80
<i>Шуригіна А.</i>	Які виклики та загрози стоять перед енергетичною політикою європейського союзу в умовах геополітичної нестабільності?	82

Як Європейський Союз визначає глобальну продовольчу безпеку в контексті своєї єдиної аграрної політики?

У сучасному світі продовольча безпека набуває нового значення: вона вже не обмежується лише фізичним доступом до їжі, а охоплює широкий спектр факторів – від сталого виробництва до справедливої торгівлі та екологічного балансу. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), у 2023 році понад 735 мільйонів людей у світі стикались із нестачею їжі. Європейський Союз, як один із провідних аграрних виробників і глобальних донорів, активно формує політику продовольчої безпеки через свою Єдину аграрну політику (Common Agricultural Policy – CAP) [1].

Основні напрями впливу CAP на продовольчу безпеку. Одним із фундаментальних елементів Єдиної аграрної політики є підтримка стабільності виробництва продуктів харчування. CAP забезпечує фінансову підтримку фермерам у вигляді прямих виплат, сприяє розвитку інфраструктури в сільській місцевості та підтримує ринкову стабільність. Це дозволяє гарантувати внутрішню продовольчу безпеку країн-членів ЄС і водночас забезпечувати експорт на міжнародні ринки, стабілізуючи глобальні ланцюги постачання.

Важливу роль у сучасній CAP відіграє екологічна складова. Починаючи з 2023 року, значна частина фінансування спрямовується на реалізацію еко-схем, які заохочують фермерів до сталих аграрних практик: зменшення використання пестицидів, збереження ґрунтів, ротацію культур, захист біорізноманіття. Це свідчить про перехід CAP від орієнтації виключно на кількість виробленої продукції до моделі сталого виробництва, яка враховує вплив агросектора на довкілля та зміну клімату [2].

Крім того, значну увагу приділено розвитку інновацій та цифровізації сільського господарства. У рамках співпраці з програмами Horizon Europe, LIFE та іншими дослідницькими ініціативами ЄС інвестує в технології точного землеробства, аграрну робототехніку, системи управління ресурсами. Це не лише підвищує ефективність сільського господарства в Європі, а й створює потенціал для трансферу технологій до менш розвинених країн, сприяючи їхній продовольчій безпеці. [3].

На міжнародному рівні CAP впливає через гуманітарну та торговельну політику ЄС. Європейський Союз є одним із найбільших донорів Всесвітньої продовольчої програми (WFP) та реалізує численні програми співпраці з країнами Глобального Півдня, спрямовані на підвищення аграрної стійкості, боротьбу з голодом та адаптацію до змін клімату. Ініціативи на кшталт «EU

Global Food Security Response» свідчать про стратегічну спрямованість ЄС на посилення глобальної продовольчої безпеки, особливо в умовах воєнної агресії Росії проти України, що загострила проблеми з постачанням зерна до Африки та Близького Сходу [4].

Критика та виклики. Водночас CAP піддається критиці через можливий негативний вплив на країни, що розвиваються. Йдеться про субсидії європейським фермерам, які можуть створювати неконкурентні умови для аграріїв в Африці, Азії та Латинській Америці. Також певну занепокоєність викликає диспропорція у розподілі коштів CAP: велика частка фінансування надходить великим господарствам, що може поглиблювати соціальну нерівність у сільських регіонах[5].

Висновки. Єдина аграрна політика ЄС – це не лише внутрішній механізм сільськогосподарського регулювання, а й потужний інструмент впливу на глобальну продовольчу безпеку. Через підтримку виробництва, екологічну переорієнтацію, інновації та міжнародну співпрацю CAP формує більш справедливу, сталу та кліматично-стійку глобальну продовольчу систему. Подальша трансформація CAP має враховувати потреби вразливих країн та уникати негативного впливу на їхні аграрні ринки.

Список використаної літератури

1. European Commission. (2021). The New Common Agricultural Policy 2023–2027. URL: <https://ec.europa.eu>
2. European Commission. (2023). EU contribution to global food security.
3. Matthews, A. (2020). *The future of the CAP and global food security*. CEPS Policy Briefs.
4. De Schutter, O. (2014). The EU's CAP reform and its impact on food security in developing countries. UN Report.
5. Clapp, J. (2017). Food security and international agricultural trade: policy implications. Review of International Political Economy.

Як військові дії впливають на глобальну продовольчу кризу?

У сучасному світі понад 65 % людей, що страждають від гострого голоду, мешкають у регіонах, охоплених збройними конфліктами, оскільки бойові дії руйнують виробничі потужності, порушують логістику та спричиняють масове переміщення населення [1, 5]. Прикладом є війна в Україні, що призвела до зриву експорту зерна з двох найбільших світових постачальників і спровокувала зростання цін на продовольство у всьому світі [3, 7]. Одночасно конфлікти в Ємені та Судані призвели до того, що мільйони людей опинилися на межі голоду через знищення сільськогосподарської інфраструктури та обмежений доступ гуманітарних конвоїв [4, 6].

1. Основні механізми впливу збройних конфліктів на продовольчу безпеку

1.1 Руйнування виробництва та інфраструктури

Конфлікти безпосередньо знищують поля, сади, фермерські господарства й зерносховища, що призводить до скорочення внутрішнього виробництва продовольства на десятки відсотків [1, 2]. Дороги, порти та залізничні шляхи стають мішенню обстрілів, через що постачання зерна, добрив і пального до фермерів ускладнюється або припиняється зовсім [1, 5].

1.2 Міграція та знищення засобів існування

Унаслідок бойових дій мільйони людей вимушено залишають свої домівки, втрачаючи доступ до оброблюваних земель і худоби [1, 6]. Переміщені особи опиняються в тимчасових таборах з обмеженим запасом їжі, що збільшує навантаження на гуманітарні організації і призводить до масових недоїдань [10, 12].

1.3 Перебої в міжнародній торгівлі

Конфлікти у ключових експортерах зерна, наприклад в Україні та Росії, скорочують обсяги постачань на світові ринки: до 24 % світового експорту пшениці та понад 50 % соняшникової олії [3, 7]. Блокади портів та страх суден заходити в зону бойових дій підвищують морські фрахти, що додатково зростає вартість доставки продуктів [3, 9].

2. Приклади конфліктів і їхні наслідки для продовольчої безпеки

2.1 Війна в Україні (2022–дотепер)

Російське вторгнення заблокувало Чорноморські порти, через що світове виробництво та експорт зерна знизилися на третину від довоєнних показників [3, 18]. Міжнародний валютний фонд назвав цю кризу найгіршою з 2008 року через комбінацію блокад, руйнувань логістики й дефіциту добрив [7, 12].

2.2 Громадянська війна в Ємені

Оскільки з 2015 р. протистояння між урядом і хуситами переросло в повномасштабний конфлікт, понад 17 млн людей опинилися на межі гострої нестачі продовольства; 62 % домогосподарств не мають достатньо їжі [4, 13]. Викрадення та розграбування складів ООН і WFP у хуситських районах призвело до тимчасового призупинення продовольчих поставок сотням тисяч людей [10, 13].

2.3 Конфлікти в Судані

Тривале протистояння між урядом та військовими угрупованнями ускладнює доступ гуманітарних місій до майже половини населення країни і спричиняє гостру нестачу продовольства для 25 млн осіб [6, 19].

2.4 Інші «гарячі точки»

Сирійська війна та блокади в Газі призвели до зупинки роботи більшості пекарень, а мобільні пекарні WCK забезпечують лише третину необхідного хліба для двох мільйонів осіб [15, 5]. Ефіопія, хоча не у стані відкритої війни, відчуває наслідки конфлікту в Тиграї та голод через бойові дії в інших регіонах – понад 10 млн людей потребують негайної допомоги [16, 1].

3. Економічні наслідки та зростання цін на продукти

3.1 Світові індекси продовольчих цін

За даними FAO, індекс світових цін на харчі досяг найвищих значень за останні 15 років саме під час ескалації конфліктів у Чорноморському регіоні та Африці [2, 17]. Великі коливання цін на зернові та олії призводять до підвищення вартості хліба та базових продуктів у країнах, що імпортують продовольство [9, 17].

3.2 Вартість добрив і пального

Конфлікти в Росії та Україні спричинили дефіцит аміаку і природного газу, необхідних для виробництва азотних добрив, що подорожчали вдвічі за два роки [12, 3]. Підвищення цін на пальне збільшує витрати на транспортування та зберігання врожаю, що додатково відображається у роздрібних цінах [9, 12].

4. Шляхи пом'якшення наслідків

4.1 Дипломатичні ініціативи та гуманітарні коридори

Відкриття «зернових коридорів» через Чорне море й домовленості про безпечний проїзд гуманітарних конвоїв допомагають відновити експорт і знизити ціни [3, 9]. Міжнародні переговори за участі ООН та регіональних блоків мають на меті захист продовольчої інфраструктури та звільнення складів від бойових дій [1, 14].

4.2 Створення стратегічних резервів

Країни-імпортери формують держрезерви зерна й консервованих продуктів, щоб згладити стрибки цін під час криз [14, 19]. Часткова локальна

заміщуваність (вирощування кліматично адаптованих культур) може зменшити залежність від імпорту [14, 19].

4.3 Підтримка місцевих фермерів

Інвестиції в поновлення зруйнованої аграрної інфраструктури та надання мікрокредитів допоможе відновити виробництво й попередити критичний дефіцит їжі [2, 14]. Програми навчання щодо стійкого землеробства та розумного водокористування сприятимуть підвищенню продуктивності навіть у постконфліктний період [2, 14].

Збройні конфлікти стають ключовою причиною сучасної глобальної продовольчої кризи, оскільки вони руйнують виробничі потужності, переривають логістичні ланцюги та примушують мільйони людей залишати свої домівки [1, 5]. Приклади України, Ємену, Судану та інших «гарячих точок» демонструють прямий зв'язок між бойовими діями і різким зростанням голоду та цін на продукти [3, 4]. Для пом'якшення наслідків необхідні комплексні заходи: від дипломатичних домовленостей до створення стратегічних резервів і підтримки місцевих фермерів [9, 14].

Список використаних джерел

1. Conflict and hunger | World Food Programme. URL: <https://www.wfp.org/conflict-and-hunger>
2. Food security and armed conflict: a cross-country analysis | FAO. URL: <https://www.fao.org/agrifood-economics/publications/detail/en/c/1153220/>
3. The war in Ukraine is fuelling a global food crisis — Reuters. URL: <https://www.reuters.com/graphics/UKRAINE-CRISIS/FOOD/zjvqkgomjvx/>
4. WFP halts food shipments to Houthi-held parts of Yemen after rebels seize warehouse — AP News. URL: <https://apnews.com/article/c42228351872b4cc041cab1adb5b75c7>
5. A global food crisis | World Food Programme. URL: <https://www.wfp.org/global-hunger-crisis>
6. Food Security Update — World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/agriculture/brief/food-security-update>
7. IMF says Ukraine war prompts worst global food crisis since at least 2008 — Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/imf-says-ukraine-war-prompts-worst-global-food-crisis-since-least-2008-2022-09-30/>
8. Russia's war in Ukraine to blame for rising global food insecurity — Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russias-war-ukraine-blame-worsening-global-food-insecurity-yellen-2022-04-19/>

9. Exclusive: World faces food crisis due to Ukraine war, Russian fertiliser boss says – Reuters. URL: <https://www.reuters.com/world/exclusive-ukraine-war-must-end-russias-fertiliser-coal-king-says-2022-03-14/>
10. Monitoring food security in countries with conflict situations – FAO (PDF). URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/98b48666-a745-4546-948b-1c90aeb267b1/content>
11. Food security and armed conflict: a cross-country analysis – FSN Forum. URL: <https://www.fao.org/fsnforum/resources/reports-and-briefs/food-security-and-armed-conflict-cross-country-analysis>
12. Conflict and economic crisis drive food insecurity and malnutrition – UNICEF. URL: <https://www.unicef.org/press-releases/conflict-and-economic-crisis-drive-food-insecurity-and-malnutrition-yemen>
13. Yemen – A Humanitarian Crisis Caused by Civil War & Famine – WFP USA. URL: <https://www.wfpusa.org/countries/yemen/>
14. Building Stronger Food Systems in Fragility, Conflict, and Violence – World Bank (PDF). URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/5ac790af-a0fd-5714-984e-b271367d33bf/content>
15. ‘Keeping people alive’: Gaza's last working bakery forced by Israel to keep on moving – The Guardian. URL: <https://www.theguardian.com/world/2025/apr/16/world-central-bakery-israel-gaza>
16. Malnutrition treatments halted in Ethiopia due to underfunding, WFP says – Reuters. URL: <https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/malnutrition-treatments-halted-ethiopia-due-underfunding-wfp-says-2025-04-22/>
17. Global Report on Food Crises (GRFC) 2024. URL: <https://www.fsinplatform.org/report/global-report-food-crises-2024/>
18. Food prices under strain – Reuters graphics. URL: <https://www.reuters.com/graphics/UKRAINE-CRISIS/FOOD/zjvqkgomjvx/>
19. Food-Security-Update-114-March-14-2025 – World Bank (PDF). URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/40ebbf38f5a6b68bfc11e5273e1405d4-0090012022/related/Food-Security-Update-114-March-14-2025.pdf>
20. Dangerously Hungry: The Link between Food Insecurity and Conflict – CSIS. URL: <https://www.csis.org/analysis/dangerously-hungry-link-between-food-insecurity-and-conflict>

Проаналізуйте як співвідносяться Realpolitik та права людини

У міжнародних відносинах існує складна взаємодія між принципами Realpolitik і прагненням до захисту прав людини. Realpolitik є концепцією, що ставить у центр політичного аналізу реальні інтереси держави, силу й прагматизм, тоді як права людини є універсальними моральними і юридичними нормами, що мають захищати гідність кожної особи. Їх співвідношення є неоднозначним і залежить від історичного контексту, політичної ситуації та пріоритетів конкретної держави.

Realpolitik, термін, що виник у середині XIX століття, насамперед асоціюється з практичною, беземоційною політикою, орієнтованою на національні інтереси. Основоположником концепції вважають німецького політичного діяча О. фон Бісмарка, який об'єднав Німеччину шляхом дипломатичних маневрів та військових дій. Принципи Realpolitik часто суперечать моральним цінностям: головною метою стає не справедливість чи гуманність, а виживання та посилення держави. До основних рис Realpolitik можна віднести:

1. Прагматизм та відмова від ідеалізму.
2. Орієнтація на національні інтереси.
3. Використання сили, дипломатії й компромісів задля досягнення цілей.
4. Ігнорування моральних чи правових норм, якщо вони суперечать інтересам держави.

Історичними прикладами застосування такої політики є: Пакт Молотова-Ріббентропа між СРСР і Німеччиною 1939 року – приклад угоди, укладеної на основі суто стратегічних інтересів без урахування моральних аспектів; а також політика "розрядки" між США та СРСР у 1970-х роках також демонструє елементи Realpolitik: права людини були поступкою заради глобальної стабільності.

Натомість, права людини – це фундаментальні свободи та гарантії, які належать кожній людині незалежно від національності, раси, статі, мови чи релігії. Ідея бере початок з епохи Просвітництва, однак формалізована вона була лише у XX столітті після Другої світової війни, коли світова спільнота усвідомила необхідність захисту фундаментальних прав кожної особи. У 1948 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила Загальну декларацію прав людини.

Вони були кодифіковані в основних міжнародних документах, таких як:

1. Загальна декларація прав людини
2. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права

3. Європейська конвенція з прав людини

Сьогодні права людини включають громадянські, політичні, економічні, соціальні та культурні права. Їхня реалізація часто стає викликом у контексті національних інтересів, особливо в державах з авторитарними режимами [1].

Але у міжнародній політиці часто виникає напруга між прагматичними інтересами держав (Realpolitik) та дотриманням прав людини. Заради стратегічних ресурсів, економічної вигоди чи безпеки держави нерідко підтримують режими, що систематично порушують права людини. Прикладом є відносини західних країн із Саудівською Аравією, які збудовані на економічних і безпекових інтересах попри критику з боку правозахисних організацій. Так само політика невтручання Китаю дозволяє йому підтримувати вигідні торговельні зв'язки навіть із державами, де права громадян грубо порушуються.

Realpolitik часто змушує держави нехтувати етичними принципами на користь геополітичних цілей. Під час Холодної війни Захід співпрацював із авторитарними режимами Латинської Америки для стримування поширення комунізму, ігноруючи масові порушення прав людини. Водночас тема прав людини нерідко використовується як інструмент зовнішньої політики для досягнення власних інтересів. Критика порушень може виправдовувати санкції чи військові інтервенції, як це було під час втручань у Югославії, Іраку та Лівії.

Попри ці суперечності, з другої половини XX століття спостерігається поступова інтеграція прав людини у зовнішню політику демократичних країн. Наприклад, Європейський Союз встановлює торговельні відносини з умовою дотримання прав людини, а запровадження санкцій проти Росії після 2014 року засвідчує прагнення інтегрувати етичні стандарти в міжнародні відносини. Конфлікт між Realpolitik і правами людини виникає з кількох причин. По-перше, боротьба за ресурси і безпеку часто переважає над етичними міркуваннями. Держави вдаються до подвійних стандартів, а глобальні загрози, такі як тероризм чи війна, змушують обмежувати права людини заради національної безпеки. Таким чином, хоча прагматичні інтереси часто домінують, сучасна міжнародна політика демонструє спроби шукати баланс між реальними викликами та захистом базових прав і свобод людини.[2]

Отже, Realpolitik та права людини перебувають у постійній напрузі. І хоча інтереси держав часто мають пріоритет над моральними принципами, сучасна міжнародна політика дедалі більше визнає, що тривале ігнорування прав людини призводить до нестабільності й криз. Оптимальною моделлю є поєднання прагматизму Realpolitik з довгостроковою стратегією підтримки базових прав і свобод.

Список використаних джерел

1. Universal Declaration of Human Rights. United Nations. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
2. FreedomHouse. URL: <https://freedomhouse.org/>

Подолання глобальної продовольчої кризи 2022 внаслідок військових дій. Як військові дії впливають на глобальну продовольчу кризу?

Глобальна продовольча безпека є основою стабільного розвитку світової спільноти. У 2022 році це поняття набуло особливої актуальності через широкомасштабну війну Росії проти України, яка стала тригером нового витка глобальної продовольчої кризи [3]. Україна, як один із провідних світових експортерів зерна, олії та інших аграрних культур, зіштовхнулася із блокадою портів, знищенням логістики та мінуванням сільськогосподарських угідь [1]. Наслідки цих подій вийшли далеко за межі регіону, вразивши продовольчу стабільність країн Африки, Азії та Близького Сходу.

Крім того, конфлікт призвів до зростання світових цін на добрива, паливо та енергоресурси, що збільшило витрати на аграрне виробництво в усьому світі [2]. Таким чином, війна стала не лише гуманітарною катастрофою, а й серйозним глобальним викликом для продовольчих систем, загостривши й без того нестабільну ситуацію, викликану пандемією COVID-19 та зміною клімату.

Військові конфлікти мають системний і багаторівневий вплив на продовольчу безпеку. У випадку війни в Україні йдеться про порушення трьох з чотирьох основних елементів продовольчої безпеки: доступність, доступ (економічний і фізичний) та стабільність.

Передусім, військові дії призводять до фізичного знищення сільськогосподарської інфраструктури. В Україні обстріли складів, елеваторів, тракторних станцій, аграрних підприємств призвели до значного скорочення обсягів виробництва. Також мінування полів та бомбардування зробили неможливим повноцінне землеробство в ряді регіонів. За оцінками FAO, у 2022 році було втрачено до 30% посівних площ в Україні [1].

Другий критичний аспект – логістика та блокада портів. Українські чорноморські порти, через які експортувалося близько 90% зерна, були заблоковані [5]. Це призвело до зриву експортних контрактів, а отже — до дефіциту продовольства у країнах, залежних від українського зерна (Єгипет, Ліван, Сомалі, Ємен тощо). Навіть часткове розблокування експорту через “зернову угоду” не компенсувало загальні втрати. У той же час Росія використовувала продовольство як інструмент політичного тиску.

Фінансові наслідки стали ще одним ударом. Війна спричинила зростання цін на зерно, добрива, дизельне паливо. За даними Світового банку, у 2022 році ціни на пшеницю зросли майже на 45% [2]. Це зробило агровиробництво дорожчим, а доступ до продовольства – обмеженим, особливо для найбідніших

верств населення в країнах, що розвиваються.

Психологічний та соціальний вплив також не варто недооцінювати. Масова міграція, нестабільність, страх інвесторів у галузь – усе це підриває стійкість аграрних систем [6]. До того ж конфлікт ускладнив міжнародну співпрацю та призвів до політизації ринку продовольства.

Разом із тим, війна стала поштовхом до переосмислення глобальної продовольчої системи. У відповідь на кризу були активізовані міжнародні ініціативи – Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (FAO), Всесвітня продовольча програма (WFP) та Європейський Союз почали впроваджувати нові програми допомоги [4]. Зокрема, були створені гуманітарні коридори, розширено доступ до добрив і зерна для найбільш уразливих країн. Також спостерігався ріст інтересу до локалізації виробництва – тобто, підвищення продовольчої незалежності в межах окремих регіонів.

Ключовим інструментом пом'якшення кризи стали “зелені коридори” для експорту, зокрема зернова ініціатива за посередництва ООН і Туреччини [7]. Хоча вона діяла обмежено й періодично блокувалась Росією, все ж це стало прикладом ефективної міжнародної дипломатії під час воєнного конфлікту.

Щоб запобігти подібним кризам у майбутньому, необхідно зміцнювати глобальну продовольчу архітектуру: створювати резерви зерна, інвестувати в технології стійкого виробництва, підвищувати продовольчу самозабезпеченість, а також – деполітизувати торгівлю харчовими продуктами [8].

Список використаних джерел

1. FAO. Ukraine: Rapid Response Plan 2022. URL: <https://www.fao.org>
2. World Bank. Commodity Markets Outlook, 2022. URL: <https://www.worldbank.org>
3. United Nations. Global Impact of the War in Ukraine on Food, Energy and Finance Systems, 2022.
4. European Commission. EU support for global food security. URL: <https://ec.europa.eu>
5. Reuters. Ukraine war triggers global food crisis. URL: <https://www.reuters.com>
6. BBC. How Ukraine war is pushing millions to hunger. URL: <https://www.bbc.com>
7. WFP. Operational Updates: Black Sea Grain Initiative. URL: <https://www.wfp.org>
8. Кисельов О. Глобальна продовольча криза: причини та шляхи подолання. Український економічний огляд, 2023.

Як військові дії впливають на глобальну продовольчу кризу?

Глобальна продовольча криза сьогодення є однією з найгостріших проблем людства, що загрожує мільйонам людей голодом та недоїданням по всьому світу. Вона зумовлена комплексом взаємопов'язаних факторів, серед яких зміна клімату, економічні шоки та наслідки пандемії COVID-19. Однак, одним із найбільш руйнівних чинників, що значно посилює продовольчу кризу та підриває зусилля з її подолання, є військові дії та збройні конфлікти. Вони порушують виробництво, логістику та доступ до критично важливих ресурсів.

За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН станом на початок лютого 2022 року 161 мільйон людей у 42 країнах потерпали від критичної нестачі харчових продуктів [1].

По-перше, військові дії мають руйнівний вплив на сільськогосподарське виробництво. Бомбардування, обстріли та наземні бої знищують родючі землі, пошкоджують або повністю руйнують сільськогосподарську техніку, склади для зберігання врожаю, іригаційні системи та іншу критично важливу інфраструктуру. Залишені міни та нерозірвані боєприпаси роблять поля небезпечними для обробітку, унеможливаючи посів та збір врожаю. Переміщення населення, спричинене конфліктами, часто призводить до відтоку робочої сили з сільських районів, залишаючи господарства без працівників, необхідних для підтримки виробничих процесів. Навіть там, де землі залишаються придатними для обробітку, обмежений доступ до таких необхідних ресурсів, як добрива, паливо та запчастини, ускладнює повноцінне виробництво продовольства. Наприклад, до повномасштабного вторгнення РФ Україна забезпечувала 46 % світового експорту соняшникової олії, 17 % експорту ячменю, 12 % кукурудзи та 9 % пшениці на світових ринках [2]. З початком війни відбулося значне скорочення виробництва та експорту, що негативно позначилося на продовольчій безпеці багатьох країн Близького Сходу та Африки.

По-друге, військові конфлікти порушують ланцюги постачання продовольства. Блокади портів, особливо критичні для країн, що залежать від морського експорту чи імпорту сільськогосподарської продукції, можуть повністю зупиняти рух товарів. Пошкодження автомобільних доріг, залізниць та мостів ускладнює внутрішнє перевезення продовольства з виробничих регіонів до інших населених пунктів. Зростання ризиків для транспортування в зонах бойових дій призводить до значного збільшення витрат на логістику та страхування, що врешті-решт відображається на кінцевій вартості

продовольства. У випадку великих країн-експортерів, як це продемонструвала війна в Україні, порушення експортних можливостей має миттєвий та значний вплив на світові ринки.

По-третє, військові дії є потужним чинником зростання цін на товари. Скорочення виробництва та перебої з поставками створюють дефіцит на ринках, що призводить до підвищення вартості. Крім того, конфлікти часто супроводжуються зростанням цін на енергоносії, які є важливими для роботи сільськогосподарської техніки, виробництва добрив та транспортування продовольства, що безпосередньо впливає на вартість виробництва сільськогосподарської продукції по всьому світу. Наприклад, за даними FAO станом на квітень 2022 року світові ціни на олію та зерно зросли на 17% від середини лютого 2022 року [3]. Така цінова нестабільність робить продовольство недоступним для найуразливіших верств населення та країн, які не мають достатніх фінансових ресурсів для покриття зростаючих витрат на імпорт.

Ще одним важливим наслідком є гуманітарна криза. Військові дії змушують мільйони людей залишати свої домівки й ферми, позбавляючи їх джерел харчування та доходу. Біженці та переміщені особи стикаються з нестачею їжі не лише у зонах конфлікту, а й у місцях, куди вони тікають. Це створює додаткове навантаження на продовольчі системи сусідніх країн і міжнародних гуманітарних організацій. У місцях активних бойових дій може відбуватися обмеження доступу до харчових ресурсів, блокада гуманітарної допомоги або свідоме знищення продовольчих запасів, що стає прямою зброєю проти цивільного населення.

Вплив військових дій на продовольчу безпеку має довгострокові наслідки. Відновлення зруйнованої інфраструктури, очищення земель від вибухонебезпечних предметів та відновлення повноцінного сільськогосподарського виробництва потребують значних фінансових, технічних та людських ресурсів, а також часу. Деякі наслідки, такі як забруднення ґрунтів чи довготривале переміщення населення, можуть впливати на продовольчу безпеку регіонів протягом десятиліть.

Отже, військові дії є потужним фактором глобальної продовольчої кризи. Вони знищують виробничу базу, руйнують ланцюги постачання, спричиняють зростання цін та поглиблюють гуманітарні кризи. Щоб подолати такі наслідки потрібен комплексний підхід, який не лише спрямований на збільшення виробництва та покращення розподілу продовольства, але й, що найважливіше, на запобігання та припинення збройних конфліктів. Мир є необхідною умовою для забезпечення продовольчої безпеки та гідного життя для всіх людей на планеті.

Список використаної літератури

1. Національна суспільна телерадіокомпанія України. URL: <https://suspilne.media/241836-bombarduvanna-hlibnogo-kosika-ak-vijna-rosii-proti-ukraini-poglibblue-svitovu-prodovolcu-krizu/>
2. Foreign Agricultural Service. URL: <https://www.fas.usda.gov/>
3. Food and Agriculture Organization of the United Nations. URL: <https://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>

Які існують перспективи використання ядерної енергії в контексті енергетичної кризи в Європі?

В умовах енергетичної кризи, з якою стикається Європа, ядерна енергетика постає як одна з найбільш перспективних альтернатив для стабілізації енергетичного ринку. Високі ціни на природний газ, нестабільність постачання енергоносіїв, зокрема через політичні чинники, а також зобов'язання Європейського Союзу щодо зменшення викидів парникових газів роблять ядерну енергію дедалі привабливішим варіантом.

Перспективність використання ядерної енергетики обумовлена декількома факторами. Перш за все, ядерні електростанції (АЕС) здатні забезпечити стабільне та прогнозоване виробництво енергії, що є особливо важливим в умовах зростання попиту на електроенергію. Наприклад, Франція, яка забезпечує близько 70% своєї електроенергії за рахунок ядерних станцій, успішно демонструє переваги цього виду енергетики в забезпеченні стабільності енергопостачання [1].

Крім того, ядерна енергетика є екологічно чистою в контексті викидів CO₂. Вона дозволяє значно скоротити залежність від викопних видів палива, таких як вугілля та газ, зменшуючи таким чином вуглецевий слід країн ЄС. Це особливо важливо в контексті кліматичних угод та екологічних зобов'язань, взятих на себе європейськими державами [2].

Проте існують і певні виклики та суперечності, пов'язані з подальшим використанням та розвитком ядерної енергетики. Однією з найбільших проблем є питання безпеки. Аварії на Чорнобильській та Фукусімській АЕС підкреслили потенційні ризики, пов'язані з використанням ядерних технологій. Це викликає побоювання серед населення та певний спротив на політичному рівні в деяких країнах, таких як Німеччина, яка прийняла рішення поступово відмовитися від ядерної енергетики [3].

Іншим важливим аспектом є питання поводження з ядерними відходами. Зберігання та утилізація радіоактивних відходів вимагають значних фінансових витрат, спеціалізованої інфраструктури та чіткої нормативно-правової бази. Ця проблема залишається актуальною для багатьох країн ЄС і вимагає вирішення на загальноєвропейському рівні [4].

Важливим аспектом перспективності ядерної енергії є розвиток нових технологій, зокрема малих модульних реакторів (SMR). Ці реактори мають менші розміри, більшу гнучкість і підвищений рівень безпеки, що може суттєво зменшити ризики та витрати на будівництво, а також збільшити доступність

ядерної енергії для країн, які раніше не використовували її через високі початкові інвестиції [5].

Також важливим фактором, що підтримує перспективність ядерної енергетики, є її економічна доцільність у довгостроковій перспективі. Незважаючи на високі початкові інвестиції, витрати на виробництво електроенергії з ядерних станцій є досить низькими протягом експлуатації. Це дозволяє забезпечити стабільність цін на електроенергію та зменшити залежність від зовнішніх постачальників енергоресурсів.

З іншого боку, важливим викликом залишається питання геополітичної стабільності. Напружені відносини між деякими європейськими країнами та Росією щодо постачання енергетичних ресурсів підштовхують Європу до пошуку альтернативних джерел енергії, серед яких ядерна енергетика може відіграти ключову роль у забезпеченні енергетичної незалежності.

Крім того, перспективи ядерної енергетики також можуть посилитися завдяки міжнародному співробітництву. Наприклад, спільні європейські проекти у сфері ядерної енергетики, такі як ITER (Міжнародний термоядерний експериментальний реактор), який спрямований на дослідження можливості термоядерного синтезу, створюють умови для розвитку високих технологій та посилюють потенціал енергетичної безпеки Європи.

На мою думку, перспективи використання ядерної енергії в Європі будуть значною мірою залежати від здатності країн-членів ЄС подолати внутрішні політичні розбіжності, створити єдину регуляторну базу та забезпечити високі стандарти безпеки. Тільки за таких умов ядерна енергетика зможе стати ключовим елементом вирішення енергетичної кризи в Європі.

Список використаної літератури

1. Французька модель ядерної енергетики. URL: <https://www.world-nuclear.org/information-library/country-profiles/countries-a-f/france.aspx>
2. Ядерна енергетика та кліматичні цілі ЄС. URL: https://ec.europa.eu/energy/topics/nuclear-energy_en
3. Німеччина та ядерна енергія: політика виходу. URL: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/history-behind-germanys-nuclear-phase-out>
4. Проблеми поводження з ядерними відходами. URL: <https://www.iaea.org/topics/radioactive-waste-management>
5. Малі модульні реактори: новий підхід до ядерної енергетики. URL: <https://www.energy.gov/ne/advanced-small-modular-reactors-smrs>

Які загрози енергетичній безпеці постають перед країнами ЄС?

1. Аналіз актуальності обраної теми. Енергетична безпека є ключовим елементом національної безпеки будь-якої держави. Для Європейського Союзу (ЄС), який об'єднує 27 країн з різними енергетичними системами та ресурсною базою, це питання набуває особливої гостроти. Протягом останніх десятиліть ЄС був значною мірою залежним від імпорту енергоносіїв, зокрема з Російської Федерації [1].

Це створювало вразливість перед геополітичними ризиками та шантажем з боку авторитарних режимів [3]. Повномасштабна агресія Росії проти України у 2022 році змусила ЄС переглянути підходи до енергетичної політики [3]. Санкційна політика проти РФ, припинення постачання російського газу, необхідність диверсифікації джерел постачання – усе це висунуло енергетичну безпеку в центр політичного порядку денного [1].

У сучасному контексті ЄС має справу з численними загрозами – від геополітичної нестабільності до змін клімату, які впливають на структуру енергетичного балансу [2].

2. Есе. Енергетична безпека країн Європейського Союзу – це багатовимірна проблема, яка охоплює доступність ресурсів, стабільність постачання, економічну ефективність та екологічну сталість [4]. Після 2022 року пріоритетом стала безпека постачання, оскільки РФ припинила або суттєво скоротила постачання газу до ЄС [3].

Основними загрозами для енергетичної безпеки ЄС на сьогодні є:

1. Геополітична залежність від імпорту енергоносіїв. Попри зусилля з диверсифікації, значна частина газу імпортується з країн Близького Сходу, Північної Африки та Каспійського регіону. Будь-яка нестабільність у цих регіонах створює ризики перебоїв [2; 3].

2. Інфраструктурна вразливість. Енергетична інфраструктура (газопроводи, термінали СПГ, електромережі) є потенційною мішенню для кібератак або фізичних диверсій, особливо у період воєнних конфліктів або терористичної активності [2].

3. Високі ціни на енергоресурси. Енергетична криза 2022–2023 років спричинила стрімке зростання цін на газ і електроенергію. Це негативно впливає на домогосподарства, промисловість та загальну конкурентоспроможність економіки ЄС [5].

4. Залежність від вуглецевих джерел енергії. Попри розвиток відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), перехід до зеленої енергетики вимагає

часу, інвестицій і технологічної модернізації. У перехідному періоді ЄС змушений балансувати між екологічними зобов'язаннями та потребою у стабільному постачанні [4].

5. **Кліматичні зміни.** Засухи, аномальні температури, нестабільність погодних умов впливають на виробництво енергії з ВДЕ, зокрема гідроелектростанцій та вітрових турбін [2].

У відповідь на ці виклики ЄС ухвалив низку стратегічних документів, зокрема план **REPowerEU**, спрямований на скорочення залежності від російських енергоресурсів, розвиток інфраструктури для імпорту зрідженого природного газу (ЗПГ), розширення ВДЕ та підвищення енергоефективності [1].

Водночас виникають нові виклики, такі як конкуренція за ресурси з боку Китаю та інших великих економік, а також загроза фрагментації енергетичного ринку ЄС, коли окремі країни діють у власних інтересах всупереч принципам солідарності [3; 4].

Отже, енергетична безпека ЄС – це не лише питання технічної інфраструктури, а й політичної волі, міжнародного співробітництва та стратегічного планування. У майбутньому стійкість ЄС залежатиме від здатності адаптуватися до нових реалій та забезпечити надійне, доступне і чисте енергопостачання [4].

Список використаних джерел

1. European Commission. (2022). *REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on Russian fossil fuels and fast forward the green transition*
2. International Energy Agency (IEA). (2023). *World Energy Outlook*
3. Tagliapietra, S. (2023). *Europe's energy security after the Ukraine war*. Bruegel
4. Siddi, M. (2022). *The geopolitics of the European Green Deal*. Finnish Institute of International Affairs
5. BBC News. (2022–2023). Аналітичні матеріали щодо енергетичної кризи у ЄС
6. Офіційний сайт Європейської Комісії — <https://ec.europa.eu>

7. Примітка про використання штучного інтелекту

Частина тексту було згенеровано з використанням штучного інтелекту (ChatGPT, OpenAI, 2025), зокрема для структуризації тексту, формулювання тез та стилістичного доопрацювання есе відповідно до вимог академічного письма.

Принципова різниця між поняттями глобалізація, регіобалізація та фрагментація як засобів глобального управління

У сучасному світі процеси глобалізації, регіобалізації та фрагментації відіграють ключову роль у формуванні глобального управління. Розуміння відмінностей між цими поняттями є важливим для аналізу сучасних міжнародних відносин та економічних тенденцій.

Глобалізація – це процес зростаючої інтеграції та взаємозалежності країн у різних сферах: економічній, політичній, культурній та технологічній. Вона характеризується зменшенням бар'єрів для торгівлі, капіталу, інформації та людей, що сприяє створенню єдиного світового ринку [1].

Основними чинниками глобалізації є:

- розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяє швидкий обмін інформацією та ідеями;
- лібералізація торгівлі та фінансів, що сприяє вільному руху товарів, послуг і капіталу;
- зростання ролі транснаціональних корпорацій (ТНК), які здійснюють діяльність у багатьох країнах, впливаючи на місцеві економіки та політики [2].

Глобалізація також впливає на соціальні та культурні аспекти, сприяючи поширенню універсальних цінностей, але водночас викликаючи занепокоєння щодо збереження національної ідентичності та культурного різноманіття [3].

Регіобалізація – це процес переосмислення та адаптації глобалізаційних тенденцій у відповідь на нові виклики та зміни у світовому порядку. Вона передбачає:

- перехід від глобальних до регіональних ланцюгів постачання, що зменшує залежність від віддалених партнерів і підвищує стійкість економік;
- фокус на регіональну інтеграцію, де країни об'єднуються для спільного вирішення економічних та політичних питань;
- зростання ролі національних держав у формуванні економічної політики, що дозволяє краще враховувати локальні потреби та інтереси [4].

Регіобалізація не заперечує глобалізацію, а скоріше є її еволюцією, спрямованою на досягнення більш збалансованого та стійкого розвитку.

Фрагментація – це процес розпаду єдиних систем на окремі частини, що діють незалежно одна від одної. У контексті глобального управління фрагментація проявляється у:

- зменшенні ефективності міжнародних інституцій, які не завжди здатні впоратися з новими викликами;

- зростанні націоналізму та протекціонізму, що призводить до обмеження міжнародної співпраці;

- формуванні нових центрів впливу, які конкурують між собою за ресурси та вплив [5].

Фрагментація може ускладнювати вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату, пандемії чи економічні кризи, оскільки вимагає скоординованих дій на міжнародному рівні.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз

Поняття	Основні характеристики	Вплив на глобальне управління
Глобалізація	Інтеграція, взаємозалежність, універсалізація	Сприяє створенню єдиних стандартів та інституцій
Реглобалізація	Адаптація, регіоналізація, стійкість	Підвищує роль регіональних об'єднань та національних політик
Фрагментація	Розпорошення, децентралізація, конкуренція	Ускладнює координацію та вирішення глобальних проблем

Глобалізація, реглобалізація та фрагментація — це взаємопов'язані процеси, які формують сучасну систему глобального управління. Розуміння їхніх відмінностей та взаємодії є ключовим для ефективного реагування на сучасні виклики та побудови стійкого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Що таке глобалізація. URL: <https://www.golos.com.ua/article/149879>
2. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА. URL: https://subjectum.eu/textbook/geography/9klas_2/11.html
3. Глобалізація. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/Globalisation>
4. Деглобалізація та регіоналізація: глобальний тренд світової економіки. URL: <https://gmcenter.ua/posts/deglobalizaciya-ta-regionalizaciya-globalnij-trend-svitovoi-ekonomiki/>
5. Вплив процесу глобалізації на міжнародні відносини. URL: https://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/part8/1903.htm

Які виклики та загрози стоять перед енергетичною політикою Європейського Союзу в умовах геополітичної нестабільності?

Енергетична політика Європейського Союзу є одним із ключових елементів його економічної та безпекової стратегії. Вона формується у складному геополітичному контексті, що постійно змінюється, особливо з урахуванням конфліктів, перебоїв у постачанні енергоносіїв та кліматичних викликів. У сучасному світі енергетика є не лише технічним або економічним питанням, а й інструментом впливу, геостратегії, політичного тиску та дипломатії [1].

Основні виклики енергетичної політики ЄС:

1. Залежність від імпорту енергоносіїв. Близько 60% енергії ЄС надходить з-за меж Союзу. Ця залежність особливо відчутна в газовому секторі. Протягом останніх десятиліть Росія була головним постачальником природного газу, однак війна в Україні суттєво змінила енергетичні розклади. Ризики також пов'язані з можливими маніпуляціями ринками з боку постачальників, що посилює вразливість європейських країн.

2. Геополітична нестабільність. Конфлікти на Близькому Сході, санкційна політика проти окремих країн та порушення постачальних ланцюгів (наприклад, через Суецький канал) викликають перебої в постачанні нафти, газу, а також стратегічних ресурсів. Це підвищує ризики для енергетичної безпеки. Загроза атаки на інфраструктуру або блокування ключових маршрутів може паралізувати цілі сектори економіки.

3. Кліматичні зобов'язання. У межах "Зеленого курсу" ЄС взяв на себе зобов'язання досягти кліматичної нейтральності до 2050 року. Це вимагає масштабної перебудови енергетичного сектору, зокрема відмови від викопного палива та розвитку відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) [2]. Проте швидкий перехід створює ризики для стабільності енергосистем і потребує величезних інвестицій, політичної волі та консенсусу на рівні країн-членів.

4. Різний рівень розвитку держав-членів. У той час як країни Західної Європи мають високий рівень впровадження ВДЕ, деякі східноєвропейські держави досі значною мірою залежать від вугілля чи атомної енергії. Це ускладнює вироблення єдиної політики та розподіл фінансових ресурсів ЄС. Крім того, наявні інфраструктурні відмінності призводять до нерівного доступу до ресурсів.

5. Енергетичне протистояння як інструмент політики. Використання енергоносіїв як геополітичної зброї набуло особливої гостроти після 2022 року.

Зростає роль зрідженого природного газу (LNG), постачання якого переорієнтовується з США, Катару, Нігерії та інших країн. Водночас конкуренція за обмежені ресурси на глобальному ринку створює нові ризики.

6. Кіберзагрози та безпека інфраструктури. Зі зростанням цифровізації енергетичних систем, ризики кібератак на мережі постачання, операторів систем передачі й розподілу енергії, зростають. Порушення в цифровому середовищі можуть спричинити реальні фізичні наслідки [3].

Заходи та адаптаційні стратегії

1. Ініціатива REPowerEU. ЄС реалізує стратегічний план, спрямований на зменшення залежності від викопного палива з Росії, збільшення інвестицій у ВДЕ та підвищення енергоефективності. План включає стимулювання локального виробництва водню, встановлення нових стандартів для енергоощадних будівель і промисловості.

2. Диверсифікація постачань. ЄС активно укладає нові контракти з країнами Північної Африки, Кавказу, Середньої Азії та США. Також відбувається розвиток LNG-терміналів у Німеччині, Польщі, Італії та країнах Балтії. Особлива увага приділяється модернізації портів, нафтопроводів та логістичних вузлів.

3. Інвестування в інфраструктуру. Європейська комісія підтримує транс'європейські енергетичні мережі, зокрема нові міжмережеві з'єднання, електромережі, системи зберігання енергії та смарт-мережі. Важливою частиною цієї стратегії є також розвиток технологій зберігання енергії та декарбонізація енергетики.

4. Єдність енергетичного ринку. Прийняття спільної політики щодо запасів газу, спільних закупівель та механізмів взаємодопомоги у випадку кризи стало важливою віхою в посиленні солідарності між країнами-членами. Спільна енергетична платформа дозволяє уникати конкуренції між державами та укріплює позиції ЄС на глобальних ринках [4].

5. Захист критичної інфраструктури. У відповідь на ризики кібератак та гібридних загроз ЄС посилює охорону енергетичних об'єктів, включаючи підводні кабелі, LNG-термінали та електростанції. Впроваджуються єдині стандарти безпеки та моніторингу.

6. Розвиток інновацій та наукових досліджень. ЄС фінансує численні програми в межах Horizon Europe, спрямовані на розробку нових технологій зберігання енергії, синтетичних видів палива, вдосконалення акумуляторів та енергоефективних матеріалів.

Сучасна енергетична політика Європейського Союзу є не просто галузевою стратегією, а ключовим елементом геополітичної стабільності та кліматичної відповідальності. В умовах зростаючих викликів ЄС прагне до

зміцнення енергетичної автономії, розвитку сталих джерел енергії та забезпечення рівного доступу до енергоресурсів для всіх країн-членів. Майбутнє енергетичної безпеки залежить від спроможності Європи адаптуватися до нових реалій, зберігаючи баланс між екологічними цілями, економічною ефективністю та стратегічною незалежністю [5]. Без єдності, солідарності та довгострокового бачення побудова стійкої енергетичної системи залишатиметься лише декларативною метою.

Список використаної літератури

1. European Commission. REPowerEU: Affordable, secure and sustainable energy for Europe. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/repowereu-affordable-secure-and-sustainable-energy-europe_en
2. International Energy Agency. World Energy Outlook 2023. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2023>
3. European Parliamentary Research Service. Security of energy supply. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)762410](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)762410)
4. Bruegel Think Tank. Energy and climate policy. URL: <https://www.bruegel.org/topics/energy-and-climate-policy>
5. European Council. Energy policy. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/energy/>

Яку роль відіграють і ймовірно відіграватимуть регіони в структурах управління Європейського союзу?

Посилення принципу багаторівневого управління, закріпленого в Лісабонському договорі, також свідчить про прагнення ЄС до більш інклюзивної моделі прийняття рішень, де регіони виступають не лише як виконавці політики, а як її співавтори. Зростаюче значення регіональної ідентичності та автономії у багатьох країнах Європи вимагає переосмислення ролі регіонів у легітимізації політичних процесів на рівні ЄС. У контексті політики розширення Європейського Союзу та необхідності дотримання принципів згуртованості, стійкості й сталого розвитку, ефективного залучення регіонів до процесів управління є критично важливим для забезпечення рівноваги між центром і периферією. Отже, вивчення ролі регіонів у структурах управління ЄС є не лише актуальним, а й стратегічно необхідним для розуміння майбутнього європейської інтеграції.

Управління в межах Європейського Союзу (ЄС) є багаторівневим, складним процесом, який поєднує інституції наднаціонального, національного та субнаціонального рівнів. У цьому контексті дедалі більшої ваги набувають регіони – субнаціональні територіальні одиниці, що включають у себе автономії, провінції, області, землі тощо. Їхнє посилене залучення до процесів формування політик, реалізації програм та контролю за дотриманням принципів ЄС є частиною ширшої тенденції децентралізації та демократизації управління.

Основним органом, який представляє інтереси регіонів на рівні ЄС, є Комітет регіонів (КР), створений Договором про Європейський Союз у 1994 році. КР є консультативним органом, що забезпечує зв'язок між місцевими та регіональними органами влади та інституціями ЄС. Його члени – це виборні представники регіональних і місцевих органів влади країн-членів, які мають право висловлювати свою позицію щодо проєктів законодавчих актів, що мають територіальний вплив. Регіони також відіграють важливу роль як основні отримувачі структурних і інвестиційних фондів ЄС, передусім Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР) та Європейського соціального фонду (ЄСФ). За допомогою цих фінансових інструментів ЄС підтримує зменшення дисбалансів у соціально-економічному розвитку регіонів, стимулює інновації, зайнятість і стійке зростання [1, с. 148].

Регіони мають активний голос у реалізації Політики згуртованості (cohesion policy), яка є однією з центральних у структурі бюджетної політики

ЄС. Вона спрямована на забезпечення рівномірного розвитку, боротьбу з нерівністю між територіями та підвищення конкурентоспроможності менш розвинених регіонів.

Ідея багаторівневого управління (multi-level governance), яка стала ключовою в теорії європейської інтеграції, підкреслює, що прийняття рішень відбувається не лише на національному чи наднаціональному рівні, але й за активної участі регіонів та місцевих влад. Це сприяє більшій гнучкості, врахуванню специфіки територій і демократизації управління. У практичному вимірі це виявляється у створенні регіональних офісів у Брюсселі, участі регіонів у європейських мережах та партнерствах (наприклад, мережа EUROCITIES або Асамблея європейських регіонів – AER). ЄС дедалі більше просуває концепцію європейської ідентичності на основі регіональної різноманітності. Регіони з історичними, мовними та культурними особливостями (наприклад, Каталонія, Шотландія, Баварія) активно використовують європейські механізми для захисту своїх інтересів. Деякі з них прагнуть більшої автономії або навіть незалежності, апелюючи до підтримки з боку ЄС і принципів самовизначення [2, с. 204].

Через механізми так званої парадипломатії, регіони все активніше беруть участь у міжнародних зв'язках, у тому числі в межах європейських програм транскордонного співробітництва (наприклад, програма «Інтеррегіо»). Це дозволяє регіонам виступати акторами європейської інтеграції та налагоджувати співпрацю незалежно від національних урядів.

Очікується, що роль Комітету регіонів у майбутньому зростатиме, зокрема через розширення повноважень у формуванні законодавчих ініціатив або навіть участь у процедурі спільного прийняття рішень. Регіони можуть отримати більше повноважень у питаннях, що прямо зачіпають місцеву політику, таких як охорона довкілля, енергетика, транспорт, освіта.

Європейський «Зелений курс» (Green Deal) і політика цифровізації економіки суттєво змінюють ландшафт регіонального розвитку. Регіони, які зможуть адаптуватися до нових вимог (впровадження інновацій, перехід до відновлюваної енергетики, підвищення цифрової грамотності), отримають лідерські позиції у реалізації політик ЄС. У майбутньому ймовірно зросте політична активність регіонів у рамках переформатування ЄС – обговорення конфедеративної чи федеративної моделі, дебатів щодо принципу «Європи двох швидкостей» або участі нових держав. Регіони можуть вимагати більш чітко визначеного статусу, подібного до ролі земель у Німеччині чи кантонів у Швейцарії.

Таким чином, регіони вже відіграють важливу роль у багаторівневій системі управління Європейського Союзу – як через Комітет регіонів, так і як

активні учасники реалізації політик згуртованості та розвитку. З огляду на поточні тенденції, їх вплив у структурах управління ЄС зростатиме. Регіональна ідентичність, політична активність та стратегічна участь у трансформаційних процесах, таких як «зелена» та цифрова революції, відкривають нові горизонти для субнаціонального рівня. В умовах необхідності більш адаптивного, децентралізованого та демократичного Європейського Союзу, саме регіони можуть стати потужним драйвером інституційної модернізації.

Список використаних джерел

1. Ліщинський І. Концептуальні візії регіональної та глобальної безпеки. Вісник Економіки. 2020. С. 148-161.
2. Осиченко Н. В. Моделі публічного управління: європейський досвід. Дебют: Збірник тез доповідей студентів Навчально-наукового інституту управління МДУ за результатами участі у Декаді студентської науки 2023/За заг. ред. к. політ. н., проф. Трофименка МВ, д. е. н., проф. ОВ Булатової. Київ, 2023. 204 с.

Як концепція економічної взаємозалежності пов'язана з військовими конфліктами?

Сьогодні світ настільки тісно пов'язаний економічно, що здається – війна між державами з розвиненими торговими відносинами має бути практично неможливою. Проте ми бачимо, що це не завжди так. Попри те, що країни активно торгують одна з одною, збройні конфлікти все одно виникають. Саме це питання мене зацікавило: як може бути, що економічна взаємозалежність іноді стримує війну, а іноді – навпаки, зовсім не працює? У цій роботі я спробую розібратися в теоретичних основах цієї концепції, навести приклади з історії та сучасності, а також зробити власні висновки щодо того, чи справді економіка може бути запорукою миру.

На думку ліберальної школи міжнародних відносин, економічна взаємозалежність може знизити ризик конфлікту, оскільки війна призводить до розриву вигідних економічних відносин. Ще в 1910 році британський економіст Норман Енджелл у своїй книзі «Велика ілюзія» стверджував, що економіки індустриального світу настільки переплетені, що війна є ірраціональною. Він вважав, що в умовах сучасної економічної взаємозалежності жодна держава не виграє від війни [5].

Однак критики цієї концепції, зокрема представники неореалізму, звертають увагу на зворотний бік. Вони вважають, що економічна взаємозалежність не обов'язково є гарантією миру, а іноді навіть провокує конфлікти. Якщо держава відчуває загрозу втрати доступу до стратегічно важливих ресурсів або ринків, вона може вдаватися до силових дій. Зокрема, згідно з теорією торговельних очікувань, запропонованою Дейлом Коуплендом, саме очікування щодо майбутнього стану економічних відносин, а не їх наявність, визначають поведінку держав: негативні очікування можуть стимулювати превентивну агресію [1].

Практика підтверджує складність зв'язку між економікою та війною. Позитивним прикладом є Західна Європа після Другої світової війни. Завдяки створенню спільного економічного простору між Францією, Німеччиною та іншими державами вдалося побудувати систему, в якій війна стала економічно не вигідною. Цей досвід демонструє, що спільні економічні інтереси можуть сприяти довгостроковому миру [2].

З іншого боку, приклад Першої світової війни демонструє протилежне: навіть високий рівень економічної взаємозалежності європейських держав не завадив глобальному конфлікту [2]. А останні події (повномасштабне

вторгнення росії в Україну в 2022 році) підтверджують, що торговельні та фінансові зв'язки не завжди стримують агресора. Незважаючи на те, що росія мала активні економічні зв'язки з Європейським Союзом, це не стало перешкодою для початку війни [3].

Важливо звертати увагу на характер взаємозалежності. Якщо вона симетрична, тобто обидві сторони однаково залежать одна від одної, це дійсно може зменшити ризик конфлікту. Натомість у разі асиметричної залежності одна держава може сприймати іншу як джерело тиску чи шантажу. У цьому випадку економіка стає не засобом стримування, а потенційною зброєю. Наприклад, енергетична залежність Європи від російського газу стала фактором політичних маніпуляцій Москви задовго до 2022 року [3].

У сучасному світі все частіше говорять про процес «роз'єднання» — свідоме розірвання економічних зв'язків між стратегічними суперниками, зокрема між США і Китаєм. Зменшення залежності в чутливих секторах, таких як мікроелектроніка або критичні мінерали, є ознакою того, що економічна інтеграція більше не сприймається як автоматичний запобіжний механізм конфлікту. Крім того, зростає роль гібридних інструментів впливу: санкцій, кібератак, маніпулювання постачанням сировини, фінансових блокад тощо [4].

Таким чином, концепція економічної взаємозалежності є важливим, але не вирішальним фактором у запобіганні війнам. Вона може зменшити мотивацію до збройного конфлікту, але лише за умов стабільних політичних інститутів, взаємної довіри та симетричних вигод. Економіка може бути основою миру, але вона не замінить політичну волю, дипломатію та міжнародне право.

На закінчення можна сказати, що економічна взаємозалежність є потужним, але неоднозначним інструментом. Вона може як стримувати агресію, так і слугувати її спусковим механізмом. Саме тому аналіз міжнародних відносин має бути комплексним: враховувати не тільки економічні, а й політичні, безпекові та культурні аспекти.

Список використаної літератури

1. Інформаційна платформа «Modern Diplomacy». Стаття: «International conflicts from the view of trade expectations theory». URL: <https://moderndiplomacy.eu/2020/11/28/international-conflicts-from-the-view-of-trade-expectations-theory/>
2. Дослідження Е. Гартцке та ін. «World War I and Economic Interdependence». URL: https://pages.ucsd.edu/~egartzke/papers/ww1interdep_02042011.pdf

3. Інформаційне аналітичне джерело «Economics Observatory». Стаття: «Ukraine: What's the global economic impact of Russia's invasion?». URL: <https://www.economicsobservatory.com/ukraine-whats-the-global-economic-impact-of-russias-invasion>

4. Інформаційний ресурс «Reuters». Стаття: «U.S.-China decoupling is crossing Rubicon». URL: <https://www.reuters.com/breakingviews/us-china-decoupling-is-crossing-rubicon-2025-04-16/>

5. Книга Н. Енджелла «The Great Illusion». URL: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Great_Illusion

Відмінності як джерело взаємодоповнення та успіху

Енергетичне партнерство: Франція та Німеччина. Франція, яка значною мірою покладається на ядерну енергетику, та Німеччина, яка раніше виступала проти ядерної енергії, нещодавно досягли згоди щодо визнання ядерної енергії як частини стратегії низьковуглецевої енергетики ЄС. Це рішення відкриває шлях до більш тісної співпраці в галузі енергетики та сприяє досягненню кліматичних цілей ЄС.

Економічна інтеграція. Німеччина має високотехнологічну промисловість, але потребує дешевших компонентів і робочої сили. Польща, зі свого боку, має зростаючий технічний потенціал і може забезпечити виробництво комплектуючих. Це партнерство дозволяє обом країнам зміцнювати свої економіки через взаємодоповнюючі ролі

Культурне та туристичне доповнення. Іспанія та Італія відомі своєю історією, мистецтвом і туризмом. Нідерланди та Данія – лідери у сталому туризмі та цифровізації сервісів. Спільні проекти сталого туризму та обмін практиками сприяють розвитку креативних індустрій

Відмінності як джерело суперечностей і конфліктів.

Міграційна криза 2015 року. Під час міграційної кризи 2015 року Німеччина та Швеція відкрили кордони для біженців, тоді як Угорщина, Чехія та Польща відмовилися приймати квоти, що призвело до розколу в політиці безпеки та зростання недовіри між країнами-членами ЄС

Енергетичні суперечності. Західноєвропейські країни, такі як Франція та Німеччина, активно переходять на відновлювану енергетику. Натомість країни Східної Європи, зокрема Польща та Болгарія, залежать від вугілля та російських енергоресурсів, що ускладнює досягнення спільної енергетичної політики. ECFR

Відмінності у правових цінностях - Польща та Угорщина неодноразово вступали у конфлікти з Єврокомісією через судову реформу, утиски свободи слова та обмеження прав ЛГБТ. Це призвело до замороження коштів із фондів ЄС та поглиблення євроскептицизму

Висновок: Відмінності між країнами ЄС можуть бути як джерелом сили, так і причиною конфліктів. Успіх залежить від здатності країн використовувати діалог, спільні цінності та інституційні рамки для досягнення єдності та безпеки.

Список використаних джерел

1. European Commission. Інформація про політики ЄС щодо енергетики, міграції, оборони та внутрішніх суперечностей. Європейська Комісія. URL: <https://ec.europa.eu>
2. European External Action Service (EEAS). Дані про безпекову політику та оборонне партнерство між країнами-членами ЄС. URL: <https://www.eeas.europa.eu>
3. European Council on Foreign Relations (ECFR). Стаття про енергетичні виклики для Східної Європи. URL: <https://ecfr.eu/publication/from-coal-to-consensus-polands-energy-transition-and-its-european-future>
4. Reuters – міжнародне новинне агентство. Про компроміс Франції та Німеччини в ядерній енергетиці (травень 2025). URL: <https://www.reuters.com/business/energy/berlin-paris-overcome-rift-over-nuclear-energy-french-official-says-2025-05-19>
5. The Guardian. Про судові суперечки ЄС із Польщею та Угорщиною щодо прав ЛГБТ. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/jul/15/eu-launches-legal-action-over-lgbtq-rights-in-hungary-and-poland>
6. Wikipedia (англомовна). Докладна стаття про міграційну кризу 2015 року в Європі. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2015_European_migrant_crisis

Як і чому за останні десятиліття змінювалися регіони Європи та їхні відносини з державами?

За останні десятиліття європейські регіони зазнали значних змін через політичні, економічні, соціальні та геополітичні фактори. Розширення Європейського Союзу, економічної кризи, процесу міграції та міжнародних конфліктів мали великий вплив на регіональну структуру та відносини між країнами. [1] Ці зміни визначають поточні проблеми та прогноз розвитку європейського континенту.

Політичні зміни. Одним з важливих факторів трансформації європейського регіону було розширення Європейського Союзу. [6] Центральна та Східна Європа пішла за ЄС у 2000-х роках, сприяючи інтеграції в загальноєвропейський простір. Це дало країні доступ до загальних ринків, фінансової підтримки та політичної стабільності. Однак Brexit став важливим моментом, який вплинув на політичну стабільність регіону, створивши нові виклики для ЄС та Великобританії. [1]

Економічні фактори. Економічна криза, особливо фінансова криза 2008 року, мала великий вплив на регіональний розвиток. [3] Південна Європа, включаючи Грецію, Іспанію та Італію, зіткнулася з борговими проблемами, що призводить до зміни економічних відносин з іншими країнами ЄС. У той же час, країни Східної Європи стали важливими виробничими центрами завдяки іноземним інвестиціям, сприяючи економічному зростанню. [4]

Соціальний процес. Імміграційна хвиля суттєво змінила демографічний склад багатьох регіонів, особливо з 2015 року. [6] це призвело до змін у соціальних стандартах та політиці інтеграції імміграції. Інтернаціоналізація в межах ЄС сприяла перерозподілу роботи між регіонами, що вплинули на економічну стабільність та соціальну згуртованість.

Геополітичні питання. Східноєвропейські конфлікти, включаючи війну в Україні, значно змінили міжнародні відносини. Санкції проти Росії, військова підтримка України та зміцнення оборонного альянсу стали важливими факторами, що впливають на регіональну стабільність. [6] Крім того, європейська енергетична залежність від зовнішніх постачальників несе додаткові ризики для безпеки. Європейський Союз активно працює над диверсифікацією своїх енергетичних ресурсів та зменшенням його залежності від газу Росії.

Висновок. Зміни в європейському регіоні за останні кілька десятиліть демонструють складність його відносин з політичними, економічними,

соціальними та геополітичними факторами. Європейський Союз продовжує шукати можливості адаптуватися до нових викликів та зміцнити стабільність, економічний розвиток та соціальну згуртованість. [6] Ключовим завданням є забезпечення місцевої безпеки та стійкості нових загроз.

Список використаних джерел

1. Геополітичні виміри об'єднаної Європи
2. Актуальні геополітичні виклики. URL:
<https://www.studocu.com/uk/document/natsional%D1%8Cniy-universitet-l%D1%8Cvivs%D1%8Cka-politekhnik/pravo/aktual%D1%8Cni-geopolitichni-vikliki-yak-zagrozi-miru-v-evropi/126343884>
3. Кризові явища в єврозоні
4. Європейська регіональна політика .Рукопис складено в серпні 2009 р. European Union, 2009 URL:
https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/cooperation/international/external_uk.pdf
5. Мельничук Л.М. Політика соціального вирівнювання. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2015/25.pdf
6. Кваша О. Моделі соціальної політики країн ЄС. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ. URL:
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/543495>

Як впливає єдина аграрна політика ЄС на продовольчу безпеку в інших країнах та регіонах світу?

Єдина сільськогосподарська політика Європейського Союзу (ЕАР, загальна сільськогосподарська політика, САР) - одна з найстаріших і найважливіших політик ЄС. Він був запущений у 1962 році, щоб забезпечити стабільну пропозицію продовольства з метою збільшення доходів для фермерів та розвитку сільської місцевості. Однак з часом його наслідки перевершили Європу, перешкоджаючи безпеці харчування в інших частинах світу. Позитивний вплив ЕАР на глобальну безпеку харчових продуктів. Одним із головних способів позитивного впливу ЕАР на інші країни є підтримка стабільності світового ринку продовольства. Велика кількість сільськогосподарського виробництва ЄС та стабільна експортна пропозиція дозволяють отримати доступ до необхідної їжі, особливо тих, що покладаються на імпорт.

За даними дослідження Організації Об'єднаних Націй з питань продовольства і сільського господарства (FAO), ЄС є одним із провідних експортерів зернових, молочних продуктів та м'яса у світі, що сприяє зменшенню глобальних ризиків продовольчої нестабільності [1]. Крім того, ЄС активно інвестує в країни, що розвиваються в програмах підтримки сільського господарства за допомогою обладнання, таких як Європейський фонд розвитку (EDF). Це сприятиме розвитку місцевого виробництва, підвищити ефективність сільськогосподарського сектору та підвищити харчову безпеку Африки, Карибського басейну та Тихоокеанського регіону. Негативний вплив ЕАР на безпеку харчових продуктів в інших регіонах одночасно піддавався впливу однієї сільськогосподарської політики на глобальні ринки.

Одна з головних проблем – це дотації, які ЄС надає своїм фермерам. Завдяки таким субсидіям європейські виробники можуть пропонувати продукцію за нижчими цінами, що створює ефект демпінгу на міжнародних ринках. Це призводить до того, що місцеві виробники в країнах, що розвиваються, не витримують конкуренції й втрачають доходи [2]. Особливо це стосується таких товарів, як молочні продукти, пшениця та м'ясо. Наприклад, згідно з даними звіту Oxfam, надмірний експорт субсидованого європейського молока до Західної Африки завдає шкоди місцевим виробникам, які не можуть конкурувати з дешевою імпортною продукцією [3]. Реформи ЄАП та їхній міжнародний вплив.

У відповідь на критику ЄС проводить поступові реформи ЄАП. Зокрема,

була зменшена залежність доходів фермерів від прямих субсидій, введені екологічні стандарти ("зелена архітектура") та розширено підтримку сталого розвитку. Також ЄС намагається пристосувати свою аграрну політику до вимог Світової організації торгівлі (СОТ), щоб уникнути порушення правил чесної конкуренції. У 2021 році ЄС ухвалив Стратегію "Від ферми до столу", яка передбачає скорочення використання пестицидів, стимулювання органічного виробництва та зменшення викидів CO₂. Ці зміни мають потенціал знизити негативний вплив ЄАП на інші країни та сприяти глобальній продовольчій безпеці [4].

Як висновок можна сказати, що Єдина аграрна політика ЄС має складний і суперечливий вплив на продовольчу безпеку в інших країнах і регіонах. З одного боку, ЄС забезпечує стабільні обсяги експорту і підтримує розвиток сільського господарства в бідніших регіонах. З іншого боку, дотації і демпінг шкодять місцевим ринкам у країнах, що розвиваються. Подальші реформи ЄАП і її адаптація до нових світових викликів, таких як зміна клімату та зростання населення, мають велике значення для забезпечення справедливої і стійкої продовольчої системи у світі.

Список використаних джерел

1. FAO. (2021). *The State of Agricultural Commodity Markets*. URL: <https://www.fao.org>
2. Matthews, A. (2013). *The impact of the EU's Common Agricultural Policy on developing countries*. URL: <https://capreform.eu>
3. Oxfam. (2018). *The milk dumping problem in West Africa*. URL: <https://policy-practice.oxfam.org>
4. European Commission. (2021). *Farm to Fork Strategy*. URL: <https://ec.europa.eu>

Які можливості для співпраці та партнерства існують між ЄС та іншими країнами для підтримки глобальної продовольчої безпеки?

У сучасному світі проблема продовольчої безпеки набула стратегічного значення, особливо в умовах глобальних криз, таких як війна в Україні, пандемія COVID-19, зміна клімату та зростання політичної нестабільності в окремих регіонах. За оцінками ООН, понад 735 мільйонів людей у світі наразі страждають від голоду, і ця цифра має тенденцію до зростання. Європейський Союз, як один із провідних акторів міжнародної системи, відіграє важливу роль у зміцненні глобальної продовольчої безпеки шляхом стратегічного партнерства, інституційної допомоги та фінансування ініціатив у найбільш вразливих регіонах.

Проблема забезпечення населення достатньою кількістю харчових ресурсів не може бути вирішена окремо в межах одного регіону. Вона вимагає комплексного підходу та широкої міжнародної співпраці. З огляду на це, ЄС реалізує низку зовнішньополітичних ініціатив, спрямованих на формування сталих аграрних систем, розвиток інфраструктури для зберігання та розподілу харчових продуктів, а також підтримку фермерства в країнах, що розвиваються.

Одним із яскравих прикладів такої співпраці стало нещодавнє підписання угоди між ЄС та Єгиптом на суму 90 мільйонів євро для підвищення ефективності зберігання зерна та логістичної інфраструктури. Єгипет, як один із найбільших імпортерів пшениці у світі, особливо вразливий до цінових коливань на світових ринках. Угода передбачає технічну допомогу та модернізацію зерносховищ, що дозволить не лише зменшити втрати продуктів, а й стабілізувати внутрішній ринок та зменшити соціальну напругу.

Окрім двосторонніх угод, Європейський Союз бере активну участь у багатосторонніх платформах. Зокрема, він є одним із засновників Глобального альянсу за продовольчу безпеку (GAFS), створеного у 2022 році під егідою G7, який координує дії міжнародної спільноти у відповідь на кризи. Також ЄС підтримує Глобальну мережу проти продовольчих криз, яка надає аналітичну та оперативну підтримку регіонам, де продовольча ситуація набуває критичного характеру.

Варто також згадати про стратегічне партнерство ЄС з Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (FAO). Спільні проєкти в рамках цієї співпраці охоплюють такі напрями, як цифровізація сільського господарства, покращення харчування, адаптація агросектору до зміни клімату та

впровадження екологічно чистих технологій у сільське господарство країн Глобального Півдня.

У довгостроковій перспективі важливим інструментом підтримки продовольчої безпеки є ініціатива «Global Gateway», в межах якої ЄС планує інвестувати понад 300 мільярдів євро у розвиток інфраструктури в країнах-партнерах. Частина цих коштів спрямовується на аграрний сектор, зокрема на розвиток ланцюгів постачання, модернізацію іригаційних систем, навчання фермерів та науково-дослідні програми.

Окрім інфраструктурних проєктів, ЄС здійснює масштабну гуманітарну допомогу. У 2022 році було виділено понад 240 мільйонів євро на підтримку постраждалих від голоду в регіонах Сахелю та озера Чад. Такі зусилля відіграють ключову роль у стабілізації регіонів, запобіганні новим конфліктам та міграційним хвилям.

У підсумку, Європейський Союз демонструє послідовну політику у сфері глобальної продовольчої безпеки, яка базується на принципах партнерства, солідарності та сталого розвитку. Співпраця з країнами Близького Сходу, Африки, Азії, а також з міжнародними інституціями дозволяє координувати дії на глобальному рівні та ефективно реагувати на виклики ХХІ століття. Для студентів міжнародних економічних відносин цей кейс демонструє важливість геоекономічного підходу до вирішення гуманітарних та розвиткувих проблем.

Список використаних джерел

1. European Commission. *EU actions to enhance global food security*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/stronger-europe-world/eu-actions-enhance-global-food-security_en
2. European External Action Service. *Global Food Security*. https://www.eeas.europa.eu/eeas/global-food-security_en
3. FAO. *FAO and EU Partnership*. <https://www.fao.org/europeanunion/about/en>
4. Reuters. *Egypt and EU agree 90 million euro deal to boost food security*. (2025). <https://www.reuters.com/world/africa/egypt-eu-agree-90-million-euro-deal-boost-food-security-2025-03-03/>
5. ReliefWeb. *EU allocates funds to the most vulnerable African countries hit by food crisis*. <https://reliefweb.int/report/world/food-security-eu-allocates-funds-most-vulnerable-african-caribbean-and-pacific-countries-hit-food-crisis>
6. European Union. *Global Gateway*. https://en.wikipedia.org/wiki/Global_Gateway

Які заходи безпеки та оборони розглядаються ЄС для забезпечення енергетичної стійкості в умовах світової напруги?

У ХХІ столітті енергетична безпека стала одним із ключових чинників національної та міжнародної стабільності. Особливо гостро це питання постало для Європейського Союзу на тлі зростання глобальної геополітичної напруги – зокрема, повномасштабного вторгнення Росії в Україну, нестабільності на Близькому Сході та зростаючої конкуренції на світових енергетичних ринках. ЄС, який тривалий час значною мірою залежав від імпорту викопного палива, зокрема російського газу, виявив вразливість своєї енергетичної моделі. Ці виклики змусили європейських лідерів переосмислити підходи до формування енергетичної політики та безпеки.

У цьому есе буде я хочу проаналізувати, які конкретні заходи безпеки та оборони впроваджує або планує впровадити Європейський Союз для забезпечення енергетичної стійкості в умовах світової нестабільності. Зокрема, увага буде зосереджена на стратегіях диверсифікації постачання, розвитку інфраструктури, посиленні кіберзахисту, інтеграції оборонного компоненту та переходу до відновлюваних джерел енергії. Також буде розглянуто виклики, з якими стикається ЄС на цьому шляху, та перспективи зміцнення його енергетичної автономії.

Після початку повномасштабної війни Росії проти України у 2022 році Європейський Союз активізував зусилля щодо зменшення залежності від російських енергоресурсів. У рамках плану REPowerEU, ЄС поставив за мету повністю припинити імпорт російського газу до кінця 2027 року, заборонивши нові контракти на імпорт газу з Росії після 2025 року [3].

Для досягнення цієї мети ЄС розширює співпрацю з альтернативними постачальниками, такими як США, Норвегія, Катар та країни Північної Африки. Особливу увагу приділено імпорту скрапленого природного газу (СПГ) з США, що дозволяє зменшити залежність від трубопровідного газу з Росії.

ЄС активно працює над створенням єдиного енергетичного ринку, що включає взаємопідключення електромереж та газопроводів між країнами-членами. Це дозволяє забезпечити гнучкість у постачанні енергії та швидке реагування на можливі перебої. Також впроваджується механізм спільних закупівель газу, що посилює переговорні позиції ЄС на світовому ринку енергоресурсів.

Також, у рамках «Зеленого курсу» (Green Deal) ЄС прагне досягти 42,5% частки відновлюваних джерел енергії у загальному споживанні до 2030 року. Це включає розвиток сонячної, вітрової та гідроенергетики, а також впровадження нових технологій, таких як воднева енергетика. Збільшення частки ВДЕ сприяє зменшенню залежності від імпорту викопного палива та підвищує енергетичну стійкість ЄС [1].

Посилення кіберзахисту критичної енергетичної інфраструктури є також важливим фактором для ЄС, так як в останній час все більше і більше зростає кіберзагроз. У 2023 році було зареєстровано понад 200 кіберінцидентів, спрямованих на енергетичний сектор, з яких більше половини — в Європі. Для протидії цим загрозам ЄС впроваджує програми з кібербезпеки, зокрема ініціативу Cyber Europe, яка тестує готовність енергетичного сектору до кіберінцидентів [2].

Незважаючи на значний прогрес, Європейський Союз стикається з низкою викликів у реалізації стратегії енергетичної стійкості. Одним із головних бар'єрів є економічні та політичні суперечності між країнами-членами. Рівень залежності від викопного палива та фінансові можливості для енергетичного переходу суттєво відрізняються. Наприклад, Німеччина чи Франція мають більші ресурси для розвитку зеленої енергетики, тоді як країни Центрально-Східної Європи, зокрема Угорщина чи Болгарія, демонструють обережність у відмові від дешевих імпортованих ресурсів, зокрема російського газу [4].

Другою складністю є реалізація довгострокових проєктів, що вимагають колосальних інвестицій, погодження між урядами, компаніями та громадськими структурами. Попри фінансування з фонду REPowerEU, інфраструктурні обмеження та бюрократичні бар'єри затягують впровадження нових рішень, зокрема будівництво LNG-терміналів чи офшорних вітрових електростанцій.

Утім, перспективи розвитку залишаються позитивними. ЄС має великі шанси скористатися технологічними інноваціями — насамперед у сферах зеленої водневої енергетики, цифровізації енергосистем (розумні мережі, енергоефективність), зберігання енергії та децентралізації виробництва. Це дозволить не лише забезпечити стабільність, а й зміцнити технологічну незалежність Європи на десятиліття вперед.

Список використаних джерел

1. Climate change impacts scar Europe, but increase in renewables signals hope for future. URL: <https://wmo.int/news/media-centre/climate-change-impacts-scar-europe-increase-renewables-signals-hope-future>

2. Cyber Europe tests the EU Cyber Preparedness in the Energy Sector. URL: <https://www.enisa.europa.eu/news/cyber-europe-tests-the-eu-cyber-preparedness-in-the-energy-sector>

3. EU to propose end-2027 halt to all Russian gas imports. URL: <https://www.reuters.com/sustainability/climate-energy/eu-set-out-plan-phasing-out-final-russian-gas-supplies-2025-05-06/>

4. Дугінець, Г., & Таран, М. (2024). ЕНЕРГЕТИЧНА СТІЙКІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ . Економіка та суспільство, (65). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-118>

Як впливають військові конфлікти на інфраструктуру енергетики та безпеку постачання в ЄС?

Військові конфлікти – це не лише про війну на полі бою. Їхній вплив значно ширший, і однією з найвразливіших сфер, яка першою страждає від збройних протистоянь, є енергетика. Для Європейського Союзу, що історично залежить від зовнішніх постачальників енергоресурсів, військові загрози означають не просто потенційні перебої у постачанні, а серйозний ризик для економічної стабільності, соціального добробуту і навіть національної безпеки окремих країн-членів [1].

Найяскравішим прикладом такого впливу стала повномасштабна війна в Україні, розв’язана Росією у 2022 році. Україна – не лише сусід ЄС, а й важлива ланка у транзиті енергоносіїв. Руйнування інфраструктури, знищення електростанцій, газопроводів і підстанцій – усе це відчули й держави Європейського Союзу [3]. Удар було завдано не лише по самій Україні, а й по європейській енергетичній безпеці. На тлі цих подій Росія почала маніпулювати постачанням газу, зменшуючи обсяги або повністю припиняючи транзит через окремі маршрути [5]. Це призвело до стрімкого зростання цін, а місцями – до паніки на енергетичних ринках.

Особливо відчутним став ефект для країн Центральної та Східної Європи, які до війни значною мірою покладалися на російський газ. У відповідь ЄС був змушений шукати термінові рішення: нарощування імпорту скрапленого природного газу (LNG), переорієнтація на інші джерела (Норвегія, Катар, США), активне запровадження програм енергозбереження (IEA – International Energy Agency). Водночас почалося масштабне інвестування у відновлювані джерела енергії: сонячні, вітрові та біоенергетичні потужності. Це стало частиною довгострокової стратегії зменшення залежності від нестабільних зовнішніх партнерів [1].

Ще один вимір – це кібербезпека. Військові конфлікти у XXI столітті майже завжди супроводжуються цифровими атаками. Енергетичні компанії та об’єкти інфраструктури в ЄС дедалі частіше стають мішенню хакерських угруповань, що діють в інтересах агресора [6]. Спроби зламів, втручання в енергомережі, шантаж або поширення дезінформації – усе це стало новою реальністю для європейської енергетики [4].

На фоні цих викликів зросла потреба в координації енергетичної політики всередині самого Євросоюзу. Країни об’єднуються для створення спільних резервів газу, будівництва LNG-терміналів, розвитку енергетичних коридорів

та синхронізації електромереж. Яскравий приклад – повна інтеграція енергосистеми України до європейської енергомережі ENTSO-E (ENTSO-E), що дозволило не лише підтримати українську енергосистему у складний час, а й посилити європейську енергетичну незалежність.

Таким чином, військові конфлікти глибоко впливають на енергетичну інфраструктуру та безпеку постачання в ЄС. Вони не лише оголюють слабкі місця системи, а й змушують ухвалювати швидкі, іноді радикальні рішення. Ці події змінюють не тільки структуру енергетичного балансу, але й підходи до управління ризиками, інвестицій та технологічного розвитку галузі. Попри складнощі, ця криза також відкрила можливість для переосмислення та модернізації енергетичної стратегії ЄС у бік більшої стійкості, екологічності та самодостатності.

Список використаних джерел

1. Європейська Комісія. (2023). *REPowerEU Plan*. https://commission.europa.eu/repowereu_en
2. Міжнародне енергетичне агентство (IEA). (2022). *How the energy crisis is reshaping the EU energy landscape*.
3. Укренерго. (2022–2024). Звіти та офіційні повідомлення про стан енергосистеми.
4. ENTSO-E. (2023). *Ukraine's integration into the European power grid*.
5. DW, Bloomberg, Politico — аналітичні публікації 2022–2024 рр. про енергетичну політику ЄС.
6. Центр досліджень енергетичної безпеки (Ukrainian Energy Security Research Center). Аналітика 2023 р.

Глобальна продовольча криза та регіони, що найбільше постраждали від неї через військові конфлікти

Продовольча безпека – одна з основних складових стабільності будь-якої держави. Проте у ХХІ столітті, незважаючи на технологічний прогрес та глобалізацію, людство досі стикається з масштабними проблемами голоду та нестачі харчових ресурсів. Особливо загострюється ця проблема у регіонах, що перебувають у стані воєнних конфліктів. Війни знищують інфраструктуру, порушують ланцюги постачання, унеможливають ведення сільського господарства та змушують мільйони людей залишати свої домівки. У цьому есе я спробую проаналізувати, які саме регіони найбільше постраждали від глобальної продовольчої кризи через збройні конфлікти, та від чого залежить ступінь цих втрат.

Першим і одним із найвразливіших регіонів, про який варто згадати, є Субсахарська Африка. Країни цього регіону, такі як Сомалі, Південний Судан, Нігерія, Малі, вже тривалий час перебувають у стані збройних конфліктів або внутрішньої нестабільності. Наприклад, у Сомалі з 1991 року не припиняється громадянська війна, яка періодично загострюється [1].

Через це значна частина населення країни потерпає від голоду. Зруйновані ферми, втрата систем зрошення, небезпека пересування — усе це призводить до зниження виробництва їжі та її катастрофічної нестачі.

У Південному Судані, який здобув незалежність лише у 2011 році, конфлікти між різними етнічними групами та політичними фракціями призвели до гуманітарної катастрофи. За даними ООН, мільйони людей у країні живуть на межі голоду. Люди змушені покидати свої домівки, фермери не можуть засівати поля, а гуманітарна допомога часто блокується збройними угрупованнями.

Ще одним болючим прикладом є Ємен, який став епіцентром однієї з найгірших гуманітарних криз сучасності. Війна, що триває з 2015 року, знищила економіку країни, унеможливила нормальне функціонування портів та призвела до обмеження доступу до продовольства. Велика частина населення залежить від міжнародної гуманітарної допомоги, але через бойові дії ця допомога часто не доходить до адресатів. За оцінками міжнародних організацій, понад 17 мільйонів єменців перебувають у стані гострої нестачі їжі [2].

Не можна оминути й Україну, яка з 2022 року опинилась у центрі повномасштабної війни з Росією. Україна – один із найбільших експортерів зернових у світі, і війна серйозно вплинула не лише на внутрішню продовольчу

ситуацію, але й на глобальні ринки. Блокування портів Чорного моря, знищення елеваторів, мінування сільськогосподарських земель – усе це призвело до зниження обсягів виробництва та експорту. У результаті постраждали не лише українці, але й країни Близького Сходу, Африки та Азії, які традиційно імпортували українське зерно. Це яскравий приклад того, як військовий конфлікт в одній країні може викликати продовольчу кризу на інших континентах.

Також серйозної шкоди зазнав Афганістан. Після приходу до влади "Талібану" в 2021 році ситуація з продовольством значно погіршилася. Через економічну ізоляцію, санкції та зупинку міжнародної допомоги велика частина населення країни опинилася в умовах нестачі їжі. Конфлікти в регіоні, нестача палива, руйнування інфраструктури – усе це ускладнює доставку гуманітарної допомоги. Як бачимо, найбільше від продовольчої кризи через військові конфлікти страждають регіони з низьким рівнем розвитку, слабкими інституціями та залежністю від імпорту. Війни там руйнують не лише фізичну інфраструктуру, а й економічні моделі, призводячи до довготривалих наслідків. Але варто зазначити, що міжнародна спільнота також частково впливає на ситуацію. З одного боку, є зусилля ООН, Червоного Хреста, інших гуманітарних організацій, які допомагають. З іншого боку – геополітичні інтереси великих держав можуть ускладнювати або навіть блокувати надання допомоги.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що глобальна продовольча криза має чітко виражений конфліктний вимір. Регіони, де ведуться бойові дії або тривають хронічні збройні протистояння, стають найвразливішими до голоду. Саме тому вирішення проблеми продовольчої безпеки неможливе без розв'язання конфліктів, політичної стабільності та міжнародної співпраці. Світ має розуміти, що забезпечення базових потреб людини – це не лише гуманітарне, а й глобальне політичне завдання.

Список використаних джерел

1. UNHCR. Conflict and displacement in Sub-Saharan Africa. <https://www.unhcr.org/sub-saharan-africa.html>
2. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). Yemen: Humanitarian Needs Overview 2024. <https://reliefweb.int/report/yemen/yemen-humanitarian-needs-overview-2024>

Яку роль відіграють і ймовірно відіграватимуть регіони в структурах управління Європейського Союзу?

Європейський Союз (ЄС) – це унікальне політичне та економічне об'єднання, яке прагне не лише до інтеграції національних держав, а й до розвитку місцевих спільнот і регіонів [1]. У цьому контексті регіони Європи є не просто адміністративними одиницями – вони дедалі більше стають повноправними учасниками європейського процесу ухвалення рішень. У сучасному ЄС розбудова регіональної політики є ключовим інструментом для досягнення цілей соціальної згуртованості, економічного зростання та демократичного урядування [2].

Роль регіонів у структурах управління ЄС

1. Інституційна участь регіонів. Комітет регіонів ЄС, створений у 1994 році, є важливим органом, через який регіони можуть брати участь у формуванні політик Європейського Союзу [1]. Цей дорадчий орган складається з представників місцевих і регіональних органів влади всіх держав-членів. Він консультує Європейську комісію, Раду ЄС та Європарламент щодо законодавства, що впливає на регіони [3]. Така участь дає змогу регіонам впливати на формування рішень ще на етапі розробки ініціативи.

2. Політика згуртованості та регіональні фонди. ЄС виділяє величезні ресурси на підтримку регіонального розвитку через політику згуртованості. У період 2021–2027 років було передбачено понад 370 мільярдів євро для фінансування проектів через Європейський фонд регіонального розвитку (ЄФРР), Європейський соціальний фонд+ (ЄСФ+) та Фонд згуртованості [3]. Це дозволяє регіонам реалізовувати масштабні інфраструктурні, інноваційні та соціальні програми, спрямовані на підвищення рівня життя [5].

3. Програми транскордонного співробітництва. Interreg – це одна з головних програм, яка сприяє транскордонному, транснаціональному та міжрегіональному співробітництву [2]. Завдяки їй регіони з різних країн можуть реалізовувати спільні проекти, що охоплюють розвиток екології, інфраструктури, інновацій, освіти та туризму. Вона також сприяє формуванню європейської ідентичності серед громадян прикордонних територій [6].

4. Європейський зелений курс та цифровізація. Нові стратегічні пріоритети ЄС – зокрема Європейський зелений курс – покладають відповідальність на регіони у впровадженні екологічно дружніх технологій, розвитку відновлюваної енергетики та трансформації економіки [4]. Те саме стосується цифровізації: регіони стають центрами цифрової трансформації,

отримуючи підтримку на розвиток "розумних міст", е-урядування та цифрової освіти [6].

Майбутнє регіонів у Європейському Союзі

У майбутньому можна очікувати ще більшого посилення ролі регіонів у ЄС. Це відбуватиметься завдяки:

- Посиленню принципу субсидіарності, згідно з яким рішення мають прийматися на найближчому до громадянина рівні [1].
- Поглибленню багаторівневого врядування, що включає тісну співпрацю між європейськими, національними та регіональними інституціями [2].
- Посиленню децентралізаційних тенденцій у відповідь на зростаючі потреби місцевих громад в автономії та гнучкості [4].

Регіональний вимір для України

Для України, яка рухається до членства в ЄС, вивчення та імплементація європейського підходу до регіонального управління є стратегічно важливими [5]. Україні необхідно не лише адаптувати національне законодавство, а й розвинути ефективну модель місцевого самоврядування, що відповідатиме стандартам ЄС [6]. Це відкриє шлях до участі українських регіонів у програмі Interreg, до отримання коштів з фондів ЄС та до повноцінного включення у європейську політику згуртованості [3].

Я вважаю, що роль регіонів у ЄС є не лише технічним елементом управління, а й важливою складовою демократичного розвитку. Децентралізація і передача повноважень регіонам дозволяє краще реагувати на потреби населення. Україна має унікальну можливість використати цей досвід для побудови ефективної моделі інтеграції, що починається з регіонального рівня.

Список використаних джерел

1. Кушнір, О. (2023). Регіональна політика та вимоги ЄС: що потрібно зробити Україні. *Європейська правда*. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2023/03/30/7158909/>
2. Зеркаль, О. (2024). Відновлення і розвиток регіонів: стратегічні пріоритети та європейський вектор. *ZN.ua*. URL: <https://zn.ua/ukr/local-government/vidnovlennja-i-rozvitok-rehioniv-stratehichni-prioriteti-ta-jevropejskij-vektor.html>
3. Петренко, В. (2023). Політика згуртування ЄС як основа регіонального розвитку держав-членів. *VoxUkraine*. URL: <https://voxukraine.org/polityka-zgurtuvannya-yes-yak-osnova-regionalnogo-rozvytku-derzhav-chleniv>

4. Іванова, Н. (2024). Регіональна політика: наскільки Україна готова до вступу в ЄС. *Cedos*. URL: <https://cedos.org.ua/researches/regionalna-polityka-naskilky-ukrayina-gotova-do-vstupu-v-yes/>

5. Центр політико-правових реформ. (2023). Роль регіонів і регіонального рівня в контексті майбутнього членства України в ЄС. URL: <https://pravo.org.ua/blogs/rol-regioniv-i-regionalnogo-rivnya-v-konteksti-majbutnogo-chlenstva-ukrayiny-v-yevropejskomu-soyuzi/>

6. Сидоренко, Л. (2023). Особливості політики розвитку регіонів у Європейському Союзі. *Academia.edu*. URL: https://www.academia.edu/43472997/Особливості_політики_розвитку_регіонів_у_Європейському_Союзі

Як наукова дипломатія співвідноситься з геополітичним і гео економічним суперництвом держав?

Як дівчина, яка захоплюється тим, як наука змінює світ, я бачу, наскільки важливою є наукова дипломатія в сучасних міжнародних відносинах. Це не просто обмін знаннями між країнами, а й інструмент, який допомагає державам співпрацювати, конкурувати чи просувати свої інтереси. Сьогодні наука визначає, хто буде лідером у глобальній економіці та політиці – від розробки штучного інтелекту до боротьби зі зміною клімату. Наприклад, під час пандемії COVID-19 країни використовували вакцини не лише для порятунку життів, а й для зміцнення свого впливу, що показує, як наука стає частиною геополітичної гри.

Геополітичне суперництво, як-от конкуренція між США та Китаєм за лідерство в технологіях, підкреслює роль науки як нової арени боротьби. Водночас глобальні виклики, такі як кліматичні зміни чи нові пандемії, вимагають співпраці, але політичні конфлікти часто ускладнюють її. Для України, яка переживає війну та прагне інтегруватися до світової наукової спільноти, наукова дипломатія є шансом заявити про себе. Наша країна має потужний потенціал у таких сферах, як інформаційні технології та аерокосмічна промисловість, і може використати науку для зміцнення своїх позицій. Ця тема здається мені актуальною, бо вона допомагає зрозуміти, як наука може об'єднувати світ і давати можливості навіть у складні часи.

1.1. Наукова дипломатія: суть і еволюція

Коли я вперше дізналася про наукову дипломатію, мене вразило, як тісно вона пов'язана з життям усього світу. За визначенням Королівського товариства Великобританії, наукова дипломатія – це “використання наукових співпраць між народами для вирішення спільних проблем і побудови конструктивних міжнародних партнерств” [5]. Але на практиці це значно складніше: наука може як об'єднувати країни, так і ставати інструментом їхньої конкуренції.

Історично наукова дипломатія почала формуватися під час Холодної війни, коли США та СРСР змагалися за першість у космосі. Запуск “Супутника” в 1957 році, у розробці якого брали участь українські вчені, як-от Сергій Корольов, був не лише науковим проривом, а й політичним сигналом. Проте навіть у той напружений час наука створювала мости. Спільна космічна місія “АполлонСоюз” у 1975 році показала, що вчені можуть співпрацювати, навіть коли їхні країни є суперниками. Як зазначила американська вчена Ніна

Федорова, “наука – це універсальна мова, яка може об’єднувати там, де політика розділяє” [3].

Сьогодні наукову дипломатію поділяють на три типи: “дипломатія для науки” (створення умов для міжнародних проєктів, як-от CERN), “наука для дипломатії” (використання науки для покращення відносин) і “наука в дипломатії” (вплив науки на політичні рішення). Для України ці типи мають особливе значення. Наприклад, участь українських учених у програмах Horizon Europe є прикладом “дипломатії для науки”, яка допомагає розвивати дослідження в умовах війни. Крім того, Україна використовує наукові обміни для зміцнення зв’язків із ЄС, що є “наукою для дипломатії”.

Цікаво, що жінки також відіграють важливу роль у науковій дипломатії. Марі Кюрі не лише зробила революцію в науці, а й сприяла співпраці між ученими різних країн, ставши символом того, як наука може об’єднувати. Її приклад надихає мене думати, що кожен, незалежно від статі чи походження, може зробити внесок у цю сферу. В Україні, наприклад, жінки-вчені, як-от Олена Ванеева, активно працюють над міжнародними проєктами, показуючи, що наша країна має таланти, гідні світового визнання.

1.2. Наукова дипломатія в геополітичному суперництві

Геополітичне суперництво сьогодні неможливо уявити без науки. Технології, як-от кібербезпека, штучний інтелект чи космічні розробки, стали ключовими для національної безпеки. Наприклад, конкуренція між США та Китаєм за лідерство в розробці штучного інтелекту показує, як наука впливає на глобальну владу. У 2020 році США запровадили санкції проти китайських компаній, таких як Huawei, щоб обмежити їхній доступ до напівпровідників. Це був не лише економічний, а й геополітичний крок, спрямований на стримування наукового прогресу конкурента.

Для України геополітичне суперництво має особливе значення через війну з Росією. Після 2014 року, а особливо після 2022 року, багато західних наукових організацій припинили співпрацю з російськими установами, що вплинуло на глобальні проєкти, як-от дослідження в Арктиці. Для українських учених це стало викликом, але й можливістю. Наприклад, Україна отримала доступ до грантів від ЄС і США, що дозволило розвивати дослідження в таких сферах, як кібербезпека та біотехнології. Українські ІТ-фахівці, які працюють над захистом критичної інфраструктури від кібератак, стали прикладом того, як наука може зміцнювати національну безпеку. Як зазначив український учений Олексій Бойко, “у часи війни наша наука – це не лише знання, а й зброя” [1].

Міжнародні проєкти, як-от Європейський центр ядерних досліджень (CERN) чи Міжнародна космічна станція (МКС), показують, як наукова дипломатія може пом’якшувати геополітичні конфлікти. Навіть Росія до 2022

року брала участь у роботі МКС, що підкреслює силу науки в дипломатії. Для України такі проєкти є шансом інтегруватися в глобальну наукову спільноту. Наприклад, українські фізики співпрацюють із CERN у рамках досліджень елементарних частинок, що підвищує престиж країни. Як сказала директорка CERN Фабіола Джанотті, “у лабораторії ми всі говоримо однією мовою – мовою фактів і відкриттів” [4].

Проте геополітичні конфлікти створюють бар’єри для співпраці. Санкції проти російських наукових установ після 2022 року обмежили їхню участь у міжнародних проєктах, що вплинуло й на Україну, адже деякі спільні дослідження, як-от у сфері екології, були призупинені. Водночас Україна отримала нові можливості для співпраці з країнами Заходу. Наприклад, програма NATO Science for Peace and Security фінансує українські проєкти з кібербезпеки, що є прикладом того, як наукова дипломатія допомагає країні в умовах війни.

1.3. Наукова дипломатія в геоекономічному суперництві

Геоекономічне суперництво, на мою думку, є однією з найцікавіших сфер, де наукова дипломатія проявляє себе. Сьогодні економічна міць держав залежить від їхнього технологічного прогресу. Наприклад, розробка мереж 5G стала боротьбою за контроль над глобальними стандартами зв’язку. Китай через компанію Huawei просуває свої технології, тоді як США намагаються обмежити їхній вплив через санкції та дипломатичні угоди. Це показує, як наука і технології стають основою економічної конкуренції.

Для України геоекономічне суперництво відкриває можливості для розвитку. Незважаючи на війну, українська IT-галузь продовжує зростати, залучаючи міжнародних інвесторів. Українські стартапи, як-от Grammarly чи Ajax Systems, стали відомими у світі, що показує потенціал країни в технологічній сфері. Наукова дипломатія допомагає Україні встановлювати партнерства для розвитку цих галузей. Наприклад, угода з ЄС про асоціацію включає програми наукової співпраці, які дають доступ до фінансування та ринків. Як зазначила Урсула фон дер Ляєн, президентка Європейської комісії, “інновації — це валюта майбутнього, і ми маємо інвестувати в неї разом” [7].

Китайська ініціатива “Один пояс, один шлях” є прикладом того, як наукова дипломатія використовується для економічного впливу. Вона включає не лише інфраструктурні проєкти, а й наукові обміни, як-от спільні лабораторії з країнами Центральної Азії. Україна, хоча й не є частиною цієї ініціативи, може використовувати подібні стратегії для просування своїх технологій. Наприклад, КБ “Південне” розробляє супутникові технології, які можуть зацікавити країни Азії чи Африки. Наукова дипломатія могла б допомогти Україні укласти угоди про співпрацю в цій сфері.

Біотехнології також відіграють ключову роль у геоекономічному суперництві. Під час пандемії COVID-19 країни, які першими розробили вакцини, отримали економічні та політичні переваги. Україна, хоча й не створила власної вакцини, активно співпрацювала з міжнародними партнерами для отримання технологій і виробництва ліків. Наприклад, українська компанія “Фармак” уклала угоди з європейськими партнерами для розвитку біотехнологічних досліджень. Це показує, як наукова дипломатія може сприяти економічному розвитку навіть у кризових умовах.

Проте геоекономічні виклики, як-от санкції чи торговельні війни, ускладнюють співпрацю. Обмеження експорту напівпровідників до Китаю вплинули на глобальні ланцюги поставок, що зашкодило й Україні, яка залежить від імпорту технологій. Для нашої країни це означає необхідність розвивати власне виробництво та використовувати наукову дипломатію для залучення інвестицій. Мені здається, що Україна може стати регіональним центром інновацій, якщо інвестуватиме в науку та міжнародні партнерства.

1.4. Виклики та перспективи наукової дипломатії

Розмірковуючи про наукову дипломатію, я розумію, що вона стикається з багатьма викликами, але водночас відкриває величезні можливості. Одним із головних викликів є баланс між співпрацею та конкуренцією. З одного боку, країни хочуть об'єднувати зусилля для вирішення глобальних проблем, як-от зміна клімату. З іншого боку, геополітичні та геоекономічні інтереси змушують їх захищати власні технології. Наприклад, багаті країни часто неохоче діляться зеленими технологіями з біднішими, що ускладнює глобальну співпрацю.

Для України виклики наукової дипломатії особливо гострі через війну. Після 2022 року багато міжнародних проєктів, у яких брала участь Україна, були ускладнені через припинення співпраці з Росією. Наприклад, дослідження в Арктиці, де Україна має досвід завдяки своїм полярним станціям, зазнали затримок. Проте війна також відкрила нові можливості. Українські вчені отримали гранти від програм Horizon Europe і NATO Science for Peace and Security, що дозволило розвивати дослідження в кібербезпеці, енергетиці та біотехнологіях. Мені здається, що це показує стійкість української науки.

Ще одним викликом є “науковий націоналізм”, коли держави ставлять свої інтереси вище за міжнародну співпрацю. Наприклад, звинувачення Китаю в крадіжці інтелектуальної власності в галузі штучного інтелекту посилили напругу з США. Це нагадує слова Альберта Ейнштейна: “Націоналізм — це дитяча хвороба, кір людства” [2]. Для України важливо уникати ізоляції та активно просувати свої наукові досягнення. Наприклад, Національна академія наук України співпрацює з міжнародними організаціями для розвитку зелених

технологій, що може зміцнити позиції країни в глобальних кліматичних ініціативах.

Гендерна рівність також є важливим аспектом. Жінки, як-от Фабіола Джанотті чи українська вчена Наталія Шульга, довели, що можуть бути лідерками в науці та дипломатії. В Україні програми підтримки жінок у науці, як-от ініціативи L'Oréal-UNESCO, допомагають молодим ученим, і я вірю, що це посилить роль жінок у науковій дипломатії.

Перспективи наукової дипломатії для України пов'язані з її інтеграцією до світової спільноти. Наша країна має потенціал у таких галузях, як аерокосмічна промисловість, ІТ і сільськогосподарські технології. Наприклад, проєкт “Мрія-2” від КБ “Антонов” може стати символом відродження української науки, якщо буде підкріплений міжнародними угодами. Крім того, Україна активно розвиває відновлювальну енергетику, що відповідає глобальним трендам. Наукова дипломатія може допомогти залучити інвестиції в ці сфери, створюючи нові можливості для економічного зростання.

На глобальному рівні наукова дипломатія має потенціал для вирішення спільних проблем. Паризька кліматична угода 2015 року показала, як наукові дані об'єднують країни. Для України важливо не лише брати участь у таких ініціативах, а й просувати свої розробки, як-от технології енергоефективності. Як зазначила Олена Ванеева, “наука – це наш спосіб сказати світу, що ми не лише виживаємо, а й створюємо майбутнє” [6].

Висновки. Наукова дипломатія – це не лише інструмент обміну знаннями, а й спосіб, яким країни будують відносини, змагаються чи співпрацюють у світі геополітичного та гео економічного суперництва. Вона допомагає пом'якшувати конфлікти, просувати економічні інтереси та вирішувати глобальні проблеми. Для України, яка переживає війну, наукова дипломатія є шансом показати свою силу та інноваційність.

Наша країна має потужний науковий потенціал, від аерокосмічної промисловості до ІТ-сектору. Приклади, як-от гранти від ЄС, співпраця з НАТО чи розвиток стартапів, показують, що Україна здатна бути активним гравцем на міжнародній арені. Наукова дипломатія може допомогти залучити інвестиції, зміцнити економіку та інтегруватися до світової спільноти. Як дівчина, яка вірить у силу знань, я бачу в цьому надію на краще майбутнє для моєї країни.

Наука нагадує, що навіть у світі конкуренції є місце для співпраці. Україні варто інвестувати в освіту, наукові програми та міжнародні партнерства, щоб зміцнити своє місце у світі. Як сказав Альберт Ейнштейн, “уява важливіша за знання, бо знання обмежені, а уява охоплює весь світ” [2]. Я вірю, що з уявою та наукою Україна може не лише вистояти, а й надихати інших.

Список використаних джерел

1. Boyko, O. (2023). Cybersecurity and science in wartime Ukraine. Ukrainian Science Review. Retrieved from <https://ukrscience.org>
2. Einstein, A. (1929). The world as I see it. Philosophical Library.
3. Fedoroff, N. (2009). Science diplomacy in the 21st century. Cell, 136(1), 9–11.
<https://doi.org/10.1016/j.cell.2008.12.032>
4. Gianotti, F. (2016). The role of science in fostering peace and collaboration. CERN Courier. Retrieved from <https://cerncourier.com>
5. The Royal Society. (2010). New frontiers in science diplomacy. London: The Royal Society. Retrieved from <https://royalsociety.org>
6. Vaneeva, O. (2023). Ukrainian science in times of crisis. Science Ukraine Journal. Retrieved from <https://scienceukraine.org>
7. von der Leyen, U. (2020). A union that strives for more: My agenda for Europe.
European Commission. Retrieved from <https://ec.europa.eu>

Як використання технологій індустрії 4.0 може впливати на розвиток та безпеку європейської енергетики?

Четверта промислова революція («Індустрія 4.0») визначається як використання цифрових технологій для підвищення ефективності та кастомізації виробництва, підключення фізичних активів та інтелектуальної обробки даних, зростання стратегічної важливості когнітивних ресурсів та прийняття рішень, поява інтелектуальних машин, штучного інтелекту (ШІ), нанотехнологій та робототехніки, а також ефективне використання онлайн-даних для прийняття оптимізованих рішень на основі даних в режимі реального часу за допомогою аналітики, інтелектуального прийняття рішень та машинного навчання. Ці технології можуть підвищити ефективність, продуктивність і стійкість різних галузей промисловості. На противагу цьому, сектор відновлюваної енергетики стикається зі зростаючим тиском щодо відмови від використання викопного палива та переходу на стійкі, більш чисті джерела енергії. Аналогічно, сектор стійких матеріалів сподівається пом'якшити вплив виробництва, використання та утилізації матеріалів на навколишнє середовище. Дослідники вивчають, як технології та підходи Індустрії 4.0 можуть сприяти впровадженню та експлуатації систем відновлюваної енергетики, таких як «розумні» мережі, накопичувачі енергії та системи управління відновлюваною енергією, на додаток до сталого розвитку матеріалів, що і стало поштовхом для цього дослідження.

Індустрія 4.0 суттєво вплинула на численні галузі промисловості в усьому світі, спричинивши кардинальні зміни та залишивши багато організацій у скрутному становищі, щоб встигати за раптовими змінами. Ці зміни повністю змінили те, як підприємства працюють та приймають рішення. Хоча дослідження впливу Інтелектуальної 4.0 на енергетичну стійкість перебуває на початковій стадії, вже проводиться кілька досліджень, спрямованих на вивчення потенціалу конкретних технологій четвертої промислової революції для сприяння енергетичній стійкості. З появою нових викликів фахівці та інженери продовжуватимуть відігравати ключову роль у реалізації цілей технологічного прогресу. Інженерний етап розвитку технологій матиме вирішальне значення для підвищення технологічної готовності. Сталого довгострокового створення цінності можна досягти завдяки інноваційній інженерній та технічній розробці продуктів, процесів та систем, що рухаються творчим мисленням та освітою. Згідно з прогнозами, очікується, що світовий попит на енергію зросте на 25% до 2040 року, що вимагатиме інтеграції

відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) в існуючу інфраструктуру енергомережі. Однак, впровадження ВДЕ може створювати труднощі, зокрема непередбачуваність цих джерел, синхронізацію напруги та частоти, незрілість технологій, накопичення енергії та проблеми кібербезпеки. Незважаючи на ці перешкоди, постійний розвиток технологій відновлюваної енергії, рішень для накопичення енергії та інфраструктури інтелектуальних мереж підвищує життєздатність та ефективність цього підходу [3].

Розумні мережі - це інтелектуальні електроенергетичні системи, які застосовують передові датчики, системи управління та комунікаційні технології для підвищення ефективності, надійності та стійкості енергосистеми. Технології I4.0, такі як Інтернет речей (IoT) та передова аналітика даних, можуть забезпечити моніторинг і контроль енергосистеми в режимі реального часу та підтримати інтеграцію відновлюваних джерел енергії в мережу. Системи зберігання енергії мають важливе значення для широкого впровадження відновлюваної енергетики, оскільки вони дозволяють зберігати надлишок відновлюваної енергії для використання, коли попит на неї високий або коли відновлювані джерела енергії недоступні. Технології I4.0, такі як передові виробничі технології та матеріали, потенційно можуть сприяти впровадженню ефективних та економічно вигідних систем зберігання енергії. Такі технології, як 3D-друк і цифрове двійництво, можуть забезпечити безперебійне і стале виробництво матеріалів. 3D-друк, наприклад, дозволяє виробляти складні деталі за індивідуальним замовленням з мінімальною кількістю відходів, а цифровий твінінг забезпечує моделювання та оптимізацію процесів виробництва і переробки матеріалів [1].

Багато промислово розвинених країн, країн, що розвиваються, та країн, що розвиваються, будують великомасштабні сонячні та вітрові електростанції через зниження вартості технологій відновлюваної енергії та усвідомлення необхідності скорочення імпорту енергії. Такі країни, як Китай, Сполучені Штати, Індія, Австралія, Німеччина, Чилі, Іспанія та багато країн Північної Африки та Близького Сходу, впровадили ініціативи у сфері відновлюваної енергетики. Цифрова промислова революція надала можливість зробити джерела енергії більш доступними, фінансово вигідними та екологічно прийнятними, одночасно підвищуючи енергоефективність та зменшуючи втрати енергії. Система інтелектуальних мереж, завдяки впровадженню передових технологій та цифрового зв'язку, дозволяє ефективніше керувати та розподіляти електроенергію. Ці розширені можливості долають обмеження традиційних мережевих систем, які часто мають труднощі з обробкою нестабільного характеру відновлюваних джерел енергії та забезпеченням стабільного енергопостачання [2].

Наприклад технологія оперативного моніторингу безпосередньо спостерігає та контролює енергетичне обладнання та функції. Цей тип інтелектуальних технологій має датчики та програмне забезпечення, які дозволяють операторам та менеджерам станції збирати ключові показники роботи системи через певні проміжки часу.

До появи технології оперативного моніторингу більшість енергетичних об'єктів не мали єдиного рішення для моніторингу кожної одиниці обладнання на підприємстві, що робило майже неможливим для операторів та інженерів збирати та оцінювати дані про продуктивність. Інтегруючи нові цифрові рішення в процес, технологія Індустрії 4.0 дає підприємствам таку можливість:

- відстежувати виробничі показники, такі як KPI,
- підвищити прозорість робочого процесу,
- виявляти вразливості системи та загрози безпеці,
- забезпечити більш стійку роботу.

Зацікавлені сторони електростанції можуть створити цілісне, єдине уявлення про всю процедуру, що значно полегшує виявлення проблем, виконання рішень і визначення областей для постійного вдосконалення.

Яскравим прикладом концепції Індустрії 4.0 в дії є використання цифрових двійників на основі штучного інтелекту для створення кіберфізичних систем, які дозволяють командам вивчати продуктивність і визначати шляхи вдосконалення для максимізації операцій. Цифрові двійники створюють цифрову основу для ланцюжків процесів, щоб забезпечити чіткий шлях для всіх окремих функцій, таким чином створюючи більш консолідоване наскрізне рішення.

Використання технологій Індустрії 4.0 має потужний потенціал для трансформації європейської енергетики, забезпечуючи її стійкий розвиток, гнучкість і безпеку. Інтеграція інтелектуальних систем, великих даних, Інтернету речей (IoT), штучного інтелекту та блокчейну дозволяє ефективніше управляти енергетичними ресурсами, оптимізувати виробництво та споживання енергії, зменшувати втрати та підвищувати надійність мереж. Цифровізація сприяє також розвитку відновлюваних джерел енергії, інтеграції розподіленої генерації та створенню децентралізованих енергетичних систем. У контексті безпеки технології Індустрії 4.0 допомагають своєчасно виявляти й реагувати на загрози — як технічні, так і кібернетичні, - що особливо важливо в умовах зростаючих геополітичних ризиків. Отже, впровадження інноваційних рішень не лише підвищує енергетичну ефективність і екологічну сталість, а й зміцнює енергетичну безпеку Європи в довгостроковій перспективі.

Список використаної літератури

1. Петько С. М. Технології індустрії 4:0 у цифровій парадигмі розвитку глобальної економіки. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 24. С. 51–62. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274815> (дата звернення: 18.05.2025).
2. Технології індустрії 4.0 для забезпечення енергозбереження у комунальному секторі / Я. Глушенко та ін. *Review of transport economics and management*. 2023. № 8(24). С. 109–119. URL: <https://doi.org/10.15802/rtem2022/271045>.
3. International renewable and sustainable energy conference IRSEC / K. El Ouardi et al. *Proceedings of the international renewable and sustainable energy conference*. 2019. URL: <https://hdl.handle.net/20.500.12619/69687> (date of access: 18.05.2025).

Економічна взаємозалежність країн та безпекова криза

У сучасному світі економічна взаємозалежність країн визначає не лише динаміку глобального розвитку, але й безпекові ризики, що виникають у результаті політичних або воєнних конфліктів [2]. Інтеграція національних економік через міжнародну торгівлю, інвестиції, виробничі ланцюги та енергетичну співпрацю є як перевагою, так і вразливістю [1]. Розрив цих зв'язків у випадку кризи може призвести до серйозних наслідків для глобальної стабільності [4].

Особливої актуальності ця тема набуває у зв'язку з новими геополітичними викликами, зокрема повномасштабною агресією Російської Федерації проти України у 2022 році, яка спричинила хвилю санкцій, зміни в енергетичних маршрутах, зростання інфляції, а також зміни в пріоритетах зовнішньої політики багатьох країн [3, 5]. Світ стикнувся з потребою переосмислити поняття стратегічної автономії, надійності партнерів та енергетичної безпеки [7].

Таким чином, дослідження економічної взаємозалежності кризь призму безпеки дає змогу глибше зрозуміти причини та наслідки сучасних криз, а також шляхи їхнього подолання [11]. Це дозволяє сформулювати більш ефективну політику національної безпеки у взаємодії з глобальними процесами.

Особливості економічної взаємозалежності країн та безпекова криза

Упродовж останніх десятиліть економічна взаємозалежність стала ключовою рисою глобального порядку. В епоху глобалізації країни стали настільки пов'язаними одна з одною через торгівлю, інвестиції, фінансові потоки та виробничі ланцюги, що будь-які серйозні потрясіння в одній частині світу швидко відгукуються в інших. Ця тенденція мала як позитивні наслідки — наприклад, зростання добробуту та економічної ефективності, так і негативні — зокрема посилення вразливості до глобальних ризиків [11].

Як міжнародні економічні санкції впливають на безпекову стабільність країн?

Економічні санкції — це інструмент міжнародного тиску, що використовується для досягнення політичних або безпекових цілей [6]. У багатьох випадках санкції застосовуються з метою зупинити агресію, припинити порушення прав людини чи сприяти поверненню до міжнародного правопорядку. Проте ефективність санкцій у досягненні безпекової стабільності є неоднозначною.

Історично санкції проти Іраку, Ірану, Північної Кореї та, нещодавно, Російської Федерації викликали глибокі дискусії у міжнародному співтоваристві [9]. У випадку Росії санкції стали відповіддю на анексію Криму у 2014 році та повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році. Вони охопили енергетичний сектор, фінанси, високі технології та індивідуальні обмеження для осіб, причетних до агресії [9].

Санкції можуть мати довгостроковий ефект, поступово послаблюючи економіку держави-агресора, знижуючи її здатність фінансувати воєнні дії та підживляючи легітимність її режиму. Проте в короткостроковій перспективі санкції часто супроводжуються ескалацією конфлікту, погіршенням гуманітарної ситуації та зростанням економічної нестабільності. Також слід враховувати, що деякі країни знаходять шляхи обхід санкцій, зокрема через треті держави або внутрішню перебудову економіки [11].

Санкції мають найбільший ефект тоді, коли вони є глобально координованими та підтримуються широким колом країн. В іншому випадку, односторонні обмеження можуть не лише не досягти бажаного результату, а й створити нові альянси між ізольованими державами [6, 10].

Як можливі економічні кризи в одній країні впливають на безпеку інших країн?

Економічні кризи мають здатність швидко поширюватися за межі національних кордонів. У глобалізованому світі з тісними економічними зв'язками між країнами навіть локальна фінансова або виробнича криза може мати далекосяжні наслідки для безпеки інших держав [11].

Яскравим прикладом є фінансова криза 2008 року, яка розпочалася у США, але згодом охопила увесь світ. Економічні потрясіння спричинили масове безробіття, соціальні протести та політичну нестабільність у багатьох країнах. Зменшення податкових надходжень та зростання державного боргу стали додатковим тягарем для державних бюджетів, обмежуючи можливості для інвестування у сферу безпеки, армію та інфраструктуру [11].

Крім фінансових криз, вразливість до економічних ударів проявляється також у залежності від окремих товарів чи ринків. Наприклад, дефіцит мікрочипів у 2021–2022 роках, спричинений пандемією COVID-19, показав, як збої в одному секторі можуть вплинути на цілі галузі — від автомобілебудування до оборонної промисловості [11].

Коли криза в одній країні спричиняє масову міграцію, як це було у Венесуелі, Сирії або Афганістані, виникають нові виклики для безпеки сусідніх держав і навіть цілих регіонів. Масовий притік біженців супроводжується соціальною напругою, економічним навантаженням, а іноді — зростанням ксенофобії та популізму [11].

Таким чином, стабільність будь-якої країни все більше залежить від стабільності її партнерів, що робить безпеку справді колективною відповідальністю [11].

Як взаємодія в сфері торгівлі та інвестицій може бути використана для підтримки безпекової стабільності?

Економічна взаємодія між державами — через торгівлю, інвестиції, технологічну співпрацю — є не лише засобом зростання, а й інструментом стримування конфліктів. Теорія “мирної взаємозалежності” (liberal peace theory) стверджує, що країни, які мають тісні економічні зв’язки, менш схильні до воєнного конфлікту, оскільки війна призведе до взаємних збитків [2].

Вільна торгівля створює обопільну зацікавленість у стабільних відносинах, особливо якщо країни взаємозалежні в критичних галузях — наприклад, енергетиці, продовольстві чи високих технологіях. Відповідно, розвиток регіональних економічних угод (на кшталт ЄС, ASEAN, MERCOSUR) може не лише стимулювати розвиток, а й створювати політичну довіру та стабільність [3].

Прямі іноземні інвестиції (FDI) відіграють подібну роль. Компанії, що інвестують у заводи, логістику чи ресурси в іншій країні, створюють економічні “якорі миру”. Також країна-реципієнт отримує нові робочі місця, технології, податки, що зміцнює її економіку і послаблює ймовірність внутрішньої дестабілізації [5].

Водночас така взаємодія може бути і джерелом ризиків. Якщо одна країна отримує надмірний вплив на критичні сектори іншої, це породжує залежність, яку в умовах конфлікту можна використати як зброю. Прикладом є ситуація з європейською залежністю від російського газу до 2022 року, що стала елементом гібридної війни [11].

Отже, економічна взаємодія є важливим інструментом безпеки, але вона має бути збалансованою, диверсифікованою і базуватись на взаємній довірі та спільних цінностях [11].

Як співвідносяться ідеї стратегічної взаємозалежності та стратегічної автономії Європи?

У сучасній міжнародній політиці поняття стратегічної взаємозалежності та стратегічної автономії часто розглядаються як суперечливі, але насправді вони можуть бути взаємодоповнювальними. Стратегічна взаємозалежність базується на ідеї, що країни через економічні зв’язки можуть забезпечити мир і стабільність. Стратегічна автономія, своєю чергою, означає здатність держави або об’єднання, як-от Європейський Союз, діяти самостійно у ключових сферах без критичної залежності від зовнішніх гравців [11].

Після початку повномасштабної війни Росії проти України, Європа переосмислила свої підходи до стратегічної автономії. Питання енергетичної безпеки, залежності від російських енергоносіїв та китайських виробничих ланцюгів стали критичними [7].

У відповідь ЄС почав посилювати внутрішню стійкість: зменшення імпорту з агресивних держав, розширення виробництва всередині Європи, інвестиції у “зелену” енергетику, розвиток цифрових технологій тощо [3].

При цьому ЄС не відмовляється від взаємозалежності з союзниками — навпаки, поглиблює її з США, Японією, Канадою, Австралією. Мета — не закритись від світу, а забезпечити більш передбачувані та безпечні форми взаємодії.

Це вимагає нових форм стратегічного мислення, де автономія не є ізоляцією, а взаємозалежність — не є слабкістю. Це дозволяє балансувати між відкритістю і самостійністю, зберігаючи контроль над критично важливими ресурсами й технологіями [11].

Таким чином, стратегічна автономія Європи — це відповідь на загрози, які розкрила надмірна залежність від держав, що не поділяють демократичних цінностей. Водночас збереження взаємозалежності з надійними партнерами — запорука економічної ефективності та колективної безпеки [11].

Як концепція економічної взаємозалежності пов’язана з військовими конфліктами?

Традиційно вважалося, що економічна взаємозалежність між країнами зменшує ймовірність виникнення конфліктів, оскільки війна призводить до взаємних економічних втрат [2]. Проте сучасні події, особливо повномасштабне вторгнення Росії в Україну, змусили переглянути це припущення. Виявилось, що наявність глибоких економічних зв’язків не завжди є стримуючим чинником. Більше того, у деяких випадках вони можуть бути використані агресором як інструмент тиску чи навіть шантажу [5. 10].

Росія, маючи потужні енергетичні важелі впливу на Європу, роками використовувала газ як геополітичний інструмент. У відповідь на санкції ЄС, Кремль обмежував постачання енергоносіїв, провокуючи цінові кризи. Це засвідчило, що економічна взаємозалежність у недемократичному контексті може перетворитися на зброю.

Проте, з іншого боку, концепція взаємозалежності не втратила актуальності. Країни, які пов’язані через надійні, стабільні й прозорі економічні відносини, справді мають менше стимулів до конфлікту. Прикладом є відносини між членами Європейського Союзу, які з часу Другої світової війни будуються на взаємній довірі, правовій основі та інтеграції [11].

Сучасна концепція “економічної безпеки” — це не ізоляція, а захист критичних секторів, диверсифікація поставок, посилення внутрішньої стійкості та формування альянсів із надійними партнерами. Таким чином, взаємозалежність може працювати на користь миру, але лише за умови прозорості, демократичних інституцій та спільних цінностей.

Ув’язка економіки з безпекою сьогодні є наріжним каменем міжнародної політики. Глобальні ланцюги постачання, інвестиції, фінансові ринки — усе це потребує нових підходів, які враховують не лише ефективність, а й безпечність. В умовах багатопольярного світу саме поєднання стратегічної взаємозалежності з розумною автономією може гарантувати стабільність і мир [11].

Список використаної літератури

1. Baldwin, D. A. *Economic Statecraft*. Princeton University Press, 1985.
2. Nye, J. S., & Keohane, R. O. *Power and Interdependence*. Longman, 1977.
3. European Commission. *A European Economic Security Strategy*, 2023.
<https://commission.europa.eu>
4. International Monetary Fund. *World Economic Outlook*. October 2023.
5. Центр Разумкова. *Глобальна та регіональна безпека: аналітичні оцінки*, 2022.
6. RAND Corporation. *Sanctions as Tools of Coercive Diplomacy*, 2022.
7. EEAS (European External Action Service). *Strategic Compass for Security and Defence*, 2022.
8. Brzezinski, Zbigniew. *The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives*. Basic Books, 1997.
9. Claar, V. V., & Forster, G. A. *Economic Sanctions: A Moral and Economic Assessment*. Acton Institute, 2019.
10. Mearsheimer, J. J. *The Tragedy of Great Power Politics*. W. W. Norton & Company, 2001.
11. Згенеровано штучним інтелектом

Проаналізуйте та обґрунтуйте, що ми маємо на увазі під «регіоном» і «регіоналізмом»?

На сьогоднішній день, світ має велику залежність від двох явищ під назвами «глобалізація» та «регіоналізація». Ці явища є складними та охоплюють багато аспектів.

Управління, аналізування та розуміння цих аспектів вимагає досконалого знання термінів «регіон» та «регіоналізація» та різницю між ними.

Поняття «регіон» (походить від латинського «region» – територія, місцевість, область, район) вживане в різних галузях знань з метою виділення територіальних частин за певними ознаками. У економічній науці категорія «регіон» стала предметом дослідження порівняно недавно, лише у другій половині ХХ століття почали розробляти концепції регіональної економіки.

Дослідники використовують дане поняття тоді, коли мова йде про окреслення певної території для якісного й ефективного вирішення загальнодержавних або міжрегіональних проблем. Межі районів розміщення певних галузей не завжди співпадають з межами адміністративно-територіальних кордонів [1].

Тобто «регіон» – це певна територія з притаманними їй природно-географічними характеристиками і, виходячи з них, специфічною спрямованістю розвитку продуктивних сил. Основний акцент економічного аналізу зосереджується на встановленні притаманних регіону характеристиках, що обумовлюють його можливості та певні переваги.

Основними характеристиками притаманними «регіону» є:

- 1) спільність економічних інтересів;
- 2) спільна культура або історична спадщина
- 3) єдність природно-географічних умов;
- 4) наявність спільної інфраструктури або адміністративного управління.

Регіоналізм – ідеологія і стратегія, призначенням яких є забезпечення інтересів регіонів; процес реалізації прагнень і потреб регіонального співтовариства. Терміном "регіоналізм", який є полісемантичним, може також позначатися прагнення до збереження культ. самобутності регіону ("культурний регіоналізм"), рух, спрямований на захист етнічних, мовних, реліг. прав, співробітництво д-в у межах регіональних об'єднань [2].

Головними частинами регіоналізму виступають регіональна самосвідомість та регіональна ідентичність, також впровадження цих частин в суспільно-політичну сферу, і його результати у вигляді визнання процесу

регіоналізації повноправною формою організації суспільства, при цьому буде присутній перерозподіл повноважень влади на центральні та регіональні рівні з перевагою у останнього.

Існує не один вид регіоналізму. Вони всі є взаємопов'язаними, але одночасно різними (табл. 1) [3].

Назва	Особливість
Політичний	Прагне до автономії або незалежності
Економічний	Розвиток економіки регіону
Культурний	Збереження місцевих мов, традицій, культурних особливостей
Міжнародний	Взаємовідносини з іншими регіонами держав

Регіон та регіоналізм є важливими поняттями у сучасному світі, а саме в економіці та політиці. Вони грають головну роль для розвитку окремих територій та цілих держав. Збалансованість цих визначень може бути основою для стабільної, процвітаючої та унікальної культури держав.

Список використаних джерел

1. Тульчинська, С. О. Підходи до визначення поняття регіон в сучасних умовах. Ефективна економіка (2012). URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1201>
2. Енциклопедія історії України. Регіоналізм. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Rehionalizm
3. Лендшел, М. О., Токар М. Ю. Регіональні та місцеві аспекти політик. 2010.

Як взаємодія в сфері торгівлі та інвестицій може бути використана для підтримки безпекової стабільності?

Економічна взаємозалежність країн є двоюким мечем: з одного боку, вона сприяє стабільності через взаємовигідну співпрацю, з іншого створює вразливості, які можуть стати тригером конфліктів. Аналізуючи історичні приклади, сучасні тренди та механізми міжнародної співпраці, розкриємо роль торгівлі та інвестицій у формуванні безпечного середовища.

1. Торгівля як основа "миру через взаємовигоду"

Історичний контекст. Після Другої світової війни Європа зробила ставку на економічну інтеграцію, щоб запобігти новим конфліктам. Створення Європейського об'єднання вугілля та сталі (1951) та подальше формування ЄС перетворили колишніх суперників (Францію та Німеччину) на стратегічних партнерів. За даними Євростату (2023), внутрішня торгівля ЄС становить 64% від загального товарообігу країн-членів, що зменшує ризик внутрішніх конфліктів [1].

Сучасні приклади. Китай та США: незважаючи на торгову війну (2018-2023), взаємна залежність у сфері технологій (наприклад, поставки напівпровідників) змушує обидві країни уникати повномасштабної конфронтації. Обсяг торгівлі між ними у 2023 році перевищив 650 млрд доларів (USTR, 2023) [2].

Німеччина та Росія: до 2022 року Німеччина імпортувала 55% газу з Росії, що сповільнило введення жорстких санкцій після анексії Криму. Проте вторгнення РФ в Україну 2022 року показало небезпеку надмірної залежності (BP Statistical Review, 2023) [3].

2. Інвестиції: міць стабілізації та ризики

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) як інструмент розвитку. Інвестиції в інфраструктуру, освіту та охорону здоров'я зменшують соціальну напруженість.

Наприклад: план Маршалла (1948-1951): інвестиції США в розмірі 13 млрд доларів (≈150 млрд сучасних доларів) відновили економіки Західної Європи, зменшивши популярність комуністичних ідей (Council on Foreign Relations, 2020) [4].

Інвестиції ЄС в Україну: з 2014 року ЄС направив понад 85 млрд євро на підтримку реформ, що зміцнило стійкість України під час повномасштабної війни (European Commission, 2023) [5].

Геополітичні ризики. Залежність від інвестицій окремих країн може стати інструментом впливу. Китайські кредити в Африці: країни, такі як Замбія чи

Шрі-Ланка, зіткнулися з "ловушкою боргів" через інфраструктурні проекти, фінансовані Китаєм. Це змушує їх підтримувати політику Пекіна на міжнародній арені (China Africa Research Initiative, 2022) [6].

3. Санкції: ефективність та недоліки

Механізм дії. Санкції призводять до ізоляції агресора, знижуючи його економічний потенціал.

Наприклад: санкції проти Росії (2014-2023): втрати РФ оцінюються у 150-200 млрд доларів щорічно. Обмеження доступу до технологій уповільнило модернізацію армії (IMF, 2023) [7].

Іран та "максимальний тиск": санкції США зменшили експорт нафти Ірану з 2,5 млн до 0,5 млн барелів на день (2018-2021), але країна знайшла обхідні шляхи через торгівлю з Китаєм (Reuters, 2023)[8].

Проблеми: неоднорідність міжнародної підтримки: Індія та Туреччина продовжують купувати російську нафту, знижуючи ефективність санкцій (IEA, 2023)[9].

Гуманітарні наслідки: Санкції часто вражають цивільне населення, як у випадку з Іраком у 1990-х (UN Report, 2000) [10].

4. Регіональна інтеграція: від торгівлі до колективної безпеки

Європейський Союз. Створення єдиного ринку (1993) та впровадження євро (2002) зміцнили довіру між країнами. Спільна зовнішня політика дозволила ЄС діяти єдино під час кризи в Україні, наприклад, схвалити 11 пакетів санкцій проти РФ (European Parliament, 2023) [11].

АСЕАН та RCEP. Угода про Всеосяжне регіональне економічне партнерство (RCEP) об'єднує 15 країн Азії, зменшуючи напругу у Південнокитайському морі. Економічна взаємозалежність Китаю, Японії та Південної Кореї робить відкритий конфлікт малоймовірним (Brookings Institution, 2023) [12].

5. Нові виклики: кібербезпека та ланцюги поставок

Кібератаки як загроза економіці Colonial Pipeline (2021): хакерська атака паралізувала постачання палива на східному узбережжі США, викликавши паніку. Це підкреслило залежність критичної інфраструктури від цифрових систем (CISA, 2021) [13].

Спільна кібероборона НАТО: альянс розробив стратегію, де учасники зобов'язані допомагати один одному під час кібератак (NATO, 2023) [14].

Глобальні ланцюги поставок. Пандемія COVID-19 виявила вразливість централізованого виробництва. Наприклад, дефіцит мікросхем уповільнив випуск автомобілів у Європі на 30% (McKinsey, 2022) [15]. Диверсифікація постачальників стає ключовою для безпеки.

6. Роль міжнародних організацій у регулюванні взаємозалежності

ООН та глобальні ініціативи. ООН сприяє створенню міжнародних норм, які балансують економічну співпрацю з безпекою. Наприклад, Цілі сталого розвитку (ЦСР) включають завдання зменшення нерівності та зміцнення інституцій, що сприяє стабільності (UN, 2023)[16]. Проте неефективність Ради Безпеки ООН у питаннях санкцій проти Росії підкреслює обмеженість інструментів у умовах геополітичних розколів (Carnegie Endowment, 2023)[17].

МВФ та Світовий банк. Міжнародні фінансові інституції надають кредити для стабілізації економік, але часто вимагають структурних реформ. Наприклад, програма МВФ для України (2020-2023) сприяла зміцненню фінансової дисципліни, що допомогло країні витримати повномасштабну війну (IMF, 2023) [18]. Однак умови кредитів інколи поглиблюють соціальну напруженість, як у випадку з Грецією під час кризи 2015 року (The Guardian, 2015) [19].

7. Конфлікти в Африці: економічна залежність як паливо для криз

Ресурсні війни. Багаті природні ресурси (нафта, алмази) часто стають причиною конфліктів. У Демократичній Республіці Конго експлуатація кобальту іноземними корпораціями підживлює місцеві війни за контроль над шахтами (Global Witness, 2022) [20].

Китайські інвестиції. Китайські проекти в Африці (наприклад, залізниця Момбаса-Найробі) створюють інфраструктуру, але також збільшують боргове навантаження, що може дестабілізувати країни (African Development Bank, 2023)[21].

8. Технології та майбутнє взаємозалежності Блокчейн і прозорість торгівлі

Технологія блокчейн зменшує ризики шахрайства у міжнародній торгівлі. Наприклад, платформа IBM Food Trust відстежує походження продуктів, зменшуючи конфлікти через контрабанду (IBM, 2023)[22].

Штучний інтелект у ланцюгах поставок. AI оптимізує логістику, але створює залежність від технологій, які можуть бути вразливими до кібератак. Компанія Maersk втратила 300 млн доларів через атаку NotPetya (2017), що підкреслило ризики цифрової ери (Wall Street Journal, 2018) [23].

9. Критика теорії "торгового миру"

Випадки, коли торгівля не запобігла конфліктам. Китай та Індія: незважаючи на торгівлю обсягом 125 млрд доларів (2023), кордонні сутички в Гімалаях продовжуються (Reuters, 2023)[24].

Німеччина та Великобританія перед Першою світовою: тісні економічні зв'язки не зупинили війну, що свідчить про межі теорії (Harvard Business Review, 2014) [25].

Економічна залежність як зброя. Китай використовує "дипломатію пандунів", обмежуючи експорт рідкісних металів (наприклад, галію) до країн,

які критикують його політику. Це показує, як економічна влада може ескалювати напругу (Bloomberg, 2023)[26].

10. Зелений перехід: новий вимір взаємозалежності

Енергетична трансформація. Європа залежить від імпорту літію для акумуляторів з Чилі та Австралії. Це створює ризики, подібні до залежності від російського газу (IEA, 2023)[27].

Кліматичні угоди. Паризька угода (2015) стимулює співпрацю, але конкуренція за "зелені" технології між США, Китаєм та ЄС може призвести до нових конфліктів (Politico, 2023) [28].

Висновок: Економічна взаємозалежність у сучасному світі є не лише економічним феноменом, а й потужним геополітичним інструментом. Її роль у підтримці безпеки та стабільності вимагає ретельного балансу між співпрацею та захистом національних інтересів. На основі аналізу ключових аспектів можна сформулювати низку стратегічних рекомендацій та прогнозів:

1. Глобальні тренди та нові загрози

- Війна в Україні як каталізатор змін:санкції проти Росії та енергетична трансформація Європи показали, як шоківі події прискорюють переорієнтацію економік. Наприклад, зростання інвестицій у відновлювану енергетику в ЄС на 40% у 2023 році (IEA, 2023) [27] свідчить про прагнення до стратегічної автономії.

- Торгові війни та протекціонізм: конфлікт між США та Китаєм змушує країни шукати альтернативні ланцюги поставок. Виникнення "неформальних блоків" (наприклад,Індія-Австралія-Японія) може переформатувати глобальну торгівлю (Brookings, 2023)[12].

2. Технології: нові можливості та ризики

- Цифрові валюти та фінансова безпека: CBDC (цифрові валюти центральних банків), такі як цифровий юань, можуть зменшити залежність від долара, але створюють ризики кіберконтролю (IMF, 2023) [18].

- ШІ у військовій сфері: використання штучного інтелекту для аналізу розвідданих підвищує ефективність, але автоматизація рішень може призвести до непрогнозованих ескалацій (RAND Corporation, 2023) [29].

3. Екологія та соціальна стабільність

- Кліматичні мігранти: до 2050 року близько 200 млн людей можуть стати "кліматичними біженцями", що загострить соціальну напругу в Європі та Північній Америці (World Bank, 2021) [30].

- Зелений перехід як джерело конфліктів: Конкуренція за рідкоземельні метали (наприклад, літій у Чилі) може стати новим фронтом геополітичної боротьби (Politico, 2023) [28].

4. Практичні рекомендації для міжнародних інституцій

- Реформа ООН: створення механізмів швидкого реагування на економічні кризи, наприклад, фонд для компенсації країнам, постраждалим від санкцій (Carnegie, 2023) [17].

- Створення "зелених альянсів": коаліції країн для спільного фінансування відновлюваної енергетики, як ініціатива EU Global Gateway (European Commission, 2023) [5].

5. Пріоритети для національних урядів

1. Створення резервів критичних ресурсів: наприклад, стратегічні запаси напівпровідників або літію, як це робить США (White House, 2021) [10].

2. Підтримка малого бізнесу в ланцюгах поставок: Зменшення залежності від транснаціональних корпорацій через локалізацію виробництва.

3. Освітні програми з кібербезпеки: підготовка фахівців для протидії кібератакам, як у випадку з Українським кіберкорпусом (НАТО, 2023) [14].

Прогнози на майбутнє:

Деглобалізація vs. Регіоналізація: світ рухатиметься до формування регіональних блоків (наприклад, RCEP в Азії, African Continental Free Trade Area), що зменшить глобальні ризики, але обмежить економічний зріст (WTO, 2023) [31].

Розвиток "економіки спільного розвитку": країни, які поєднують відкритість із соціальним захистом (наприклад, Скандинавія), стануть моделлю для наслідування (UNDP, 2023) [32].

Економічна взаємозалежність це не "чорно-білий" вибір між інтеграцією та ізоляцією, а динамічний процес, який вимагає постійного коригування. Ключ до безпеки полягає в гнучкості:

- Диверсифікація партнерів для зменшення ризиків.
- Інвестування в інновації для протидії новим загрозам.
- Діалог на основі взаємної поваги для запобігання конфліктів.

Список використаних джерел

1. Eurostat. (2023). Intra-EU trade in goods. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>
2. USTR. (2023). U.S.-China Trade Relations. URL: <https://ustr.gov>
3. BP. (2023). Statistical Review of World Energy. URL: <https://www.bp.com>
4. CFR. (2020). The Marshall Plan and the Postwar Era. URL: <https://www.cfr.org>
5. European Commission. (2023). EU Support to Ukraine. URL: <https://ec.europa.eu>
6. CARI. (2022). China's Loans to Africa. URL: <https://www.sais-cari.org>
7. IMF. (2023). Russia: Economic Outlook. URL: <https://www.imf.org>

8. Reuters. (2023). Iran's Oil Exports to China. URL: <https://www.reuters.com>
9. IEA. (2023). Oil Market Report. URL: <https://www.iea.org>
10. UN. (2000). Humanitarian Impact of Sanctions on Iraq. URL: <https://www.un.org>
11. European Parliament. (2023). EU Sanctions Against Russia. URL: <https://www.europarl.europa.eu>
12. Brookings. (2023). RCEP and Asian Security. URL: <https://www.brookings.edu>
13. CISA. (2021). Colonial Pipeline Cyber Attack. URL: <https://www.cisa.gov>
14. NATO. (2023). Cybersecurity Strategy. URL: <https://www.nato.int>
15. McKinsey. (2022). Global Supply Chain Trends. URL: <https://www.mckinsey.com>
16. UN. (2023). Sustainable Development Goals Report. URL: <https://unstats.un.org>
17. Carnegie Endowment. (2023). The UN Security Council's Failures. URL: <https://carnegieendowment.org>
18. IMF. (2023). Ukraine: 2023 Economic Review. URL: <https://www.imf.org>
19. The Guardian. (2015). Greece's Debt Crisis and Austerity. URL: <https://www.theguardian.com>
20. Global Witness. (2022). Cobalt and Conflict in DRC. URL: <https://www.globalwitness.org>
21. AfDB. (2023). Africa's Infrastructure Financing. URL: <https://www.afdb.org>
22. IBM. (2023). Blockchain in Supply Chain. URL: <https://www.ibm.com>
23. WSJ. (2018). Maersk Cyberattack Costs. URL: <https://www.wsj.com>
24. Reuters. (2023). India-China Border Tensions. URL: <https://www.reuters.com>
25. HBR. (2014). WWI and Economic Interdependence. URL: <https://hbr.org>
26. Bloomberg. (2023). China's Rare Earth Diplomacy. URL: <https://www.bloomberg.com/europe>
27. IEA. (2023). Critical Minerals Outlook. URL: <https://www.iea.org>
28. Politico. (2023). Green Tech Race. URL: <https://www.politico.eu>
29. RAND. (2023). AI in Military Decision-Making. URL: <https://www.rand.org>
30. World Bank. (2021). Climate Migration Report. URL: <https://www.worldbank.org>
31. WTO. (2023). Global Trade Outlook. URL: <https://www.wto.org>

32. UNDP. (2023). Human Development and Security. URL: <https://www.undp.org>

Які стратегії та програми міжнародної спільноти і гуманітарних організацій спрямовані на подолання глобальної продовольчої кризи внаслідок військових конфліктів?

Глобальна продовольча криза, викликана війнами, є серйозною проблемою зі багатьма аспектами, яка потребує спільної роботи світової спільноти та гуманітарних організацій. Їхні плани та дії охоплюють різні сторони цієї проблеми, починаючи від термінової допомоги і закінчуючи підтримкою стабільного забезпечення продуктами харчування на довгий термін.

Розглянемо основні стратегії та програми.

1. Надання гуманітарної продовольчої допомоги:

1.1. Всесвітня продовольча програма (WFP) ООН є найбільшою у світі гуманітарною організацією, яка бореться з голодом. Її діяльність у зонах конфліктів спрямована на надання продовольчої допомоги найбільш вразливим групам населення, таким як біженці, внутрішньо переміщені особи та постраждалі від бойових дій. WFP надає допомогу різними способами, наприклад,

- Роздача продовольчих пайків: забезпечення продуктами харчування для тих, хто не має можливості самостійно їх придбати.

- Грошові перекази: надання грошей для придбання продуктів харчування та інших необхідних речей.

- Ваучери на придбання продуктів харчування: надання можливості вибирати продукти харчування відповідно до індивідуальних потреб.

WFP також працює над покращенням продовольчого забезпечення та рівня життя найбільш вразливих верств населення, особливо дітей та матерів, а також підтримує програми, спрямовані на боротьбу з дитячою смертністю та хворобами [1].

1.2. Міжнародний Комітет Червоного Хреста є нейтральною, безсторонньою та незалежною організацією, яка працює для захисту та допомоги людям, постраждалим від збройних конфліктів та насильства. МКЧХ має глобальну присутність, з офісами у понад 90 країнах. МКЧХ надає гуманітарну допомогу, захищає життя, підтримує права та полегшує страждання людей у всьому світі, чиє життя було зруйноване збройними конфліктами та насильством [2].

1.3. Багато інших міжнародних та національних гуманітарних організацій також беруть участь у наданні продовольчої допомоги на місцях конфліктів.

2. Підтримка місцевого виробництва продовольства та сільського господарства:

2.1. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) надає технічну допомогу та ресурси для підтримки сільського господарства в країнах, що постраждали від конфліктів. Це включає в себе:

- Надання насіння, інструментів, ветеринарних послуг та навчання фермерів.
- Підтримку програм, що сприяють соціальній згуртованості та економічному розвитку.

- Гуманітарну допомогу, включаючи продовольчу допомогу, підтримку харчування та допомогу для забезпечення засобів до існування.
- Відновлення сільськогосподарського виробництва, захист засобів до існування та нарощування довгострокової стійкості.

- Підтримку сільських родин та дрібних виробників у прифронтових областях за допомогою поєднання надзвичайної допомоги, розмінування, відновлення земель та заходів раннього відновлення. Вони також працюють над зменшенням залежності від гуманітарної допомоги та сприяє національній продовольчій безпеці [3].

2.2. Програми з відновлення сільськогосподарської інфраструктури та підтримки фермерських господарств допомагають відновити місцеве виробництво продовольства та зменшити залежність від гуманітарної допомоги в довгостроковій перспективі.

3. Забезпечення доступу до ринків та відновлення ланцюгів постачання:

3.1. Міжнародні організації працюють над відновленням транспортної інфраструктури та сприянням торгівлі продовольством у регіонах, що постраждали від конфліктів.

3.2. Ініціативи, спрямовані на підтримку малих підприємств та фермерських кооперативів, допомагають відновити економічну активність та забезпечити доступ населення до продовольства через ринкові механізми.

4. Дипломатичні зусилля та адвокація:

4.1. Організація Об'єднаних Націй (ООН) та інші міжнародні організації ведуть переговори з сторонами конфліктів для забезпечення гуманітарного доступу до постраждалого населення та створення "гуманітарних коридорів" для доставки допомоги.

4.2. Вони також проводять інформаційні кампанії для підвищення обізнаності світової спільноти про продовольчу кризу та мобілізації ресурсів для її подолання.

5. Програми соціальної підтримки та грошової допомоги:

5.1. Надання грошової допомоги вразливим сім'ям дозволяє їм самостійно купувати необхідні продукти харчування на місцевих ринках, що також сприяє відновленню економіки.

5.2. Програми соціальної підтримки можуть включати надання тимчасового житла, медичної допомоги та психологічної підтримки [4].

6. Довгострокове планування та зміцнення стійкості:

6.1. Міжнародні організації працюють над розробкою довгострокових стратегій для зміцнення продовольчої безпеки в регіонах, схильних до конфліктів.

6.2. Це включає інвестиції в стале сільське господарство, управління водними ресурсами, адаптацію до зміни клімату та зміцнення місцевих інститутів [5].

Також, хочу навести декілька прикладів конкретних ініціатив:

- Чорноморська зернова ініціатива: забезпечила експорт українського зерна через Чорне море під час війни, що мало важливе значення для світової продовольчої безпеки. (Хоча станом на зараз дія цієї ініціативи призупинена) [6].

- Програми WFP з надання продовольчої допомоги в Ємені, Сирії, Афганістані та інших країнах, що постраждали від тривалих конфліктів [7].

- Проекти ФАО з підтримки дрібних фермерів та відновлення сільськогосподарських угідь у постконфліктних регіонах [8].

Отже, подолання глобальної продовольчої кризи, спричиненої війнами, вимагає комплексного підходу, що поєднує надання негайної гуманітарної допомоги з довгостроковими стратегіями зміцнення стійкості та миру. Міжнародна співпраця, політична воля та достатнє фінансування є ключовими факторами успіху цих зусиль.

Список використаних джерел

1. Всесвітня продовольча програма (WFP) ООН URL: <https://www.wfp.org/>
2. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ) URL: <https://www.icrc.org/>
3. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН URL: <https://www.fao.org/home/en/>
4. Програми соціальної підтримки URL: <https://www.unhcr.org/>
5. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) URL: <https://www.fao.org/home/en/>
6. Чорноморська зернова ініціатива URL: <https://www.google.com/search?q=https://www.un.org/uk/black-sea-grain-initiative>

7. Програми WFP з надання продовольчої допомоги URL:
<https://www.wfp.org/>

8. Проекти ФАО з підтримки дрібних фермерів та відновлення
сільськогосподарських

Які регіони світу найбільше постраждали від глобальної продовольчої кризи через військові конфлікти?

Поняття глобальної продовольчої кризи відомо людям здавна, але лише в останні 50 років, люди почали замислюватися над цим поняттям та намагалися покращити ситуацію. Доступність до їжі залежить від багатьох факторів: економічне становище країни, територія країни, розвиненість технологій та багатьох інших факторів. Одним із найголовніших є військові конфлікти.

Регіонами, що страждають від глобальної продовольчої кризи найбільше є Східна Африка, близький Схід та Афганістан. До списку країн можна внести Сомалі, Ефіопію, Південний Судан, Ємен, Сирію, Малі, Буркіна-Фасо, Нігер та Афганістан. Це країни зі слабкими економіками, низьким рівнем розвитку технологій, відсутністю прав людей та високим рівнем криміналу та корупції. Усі ці негативні характеристики є наслідками військових конфліктів, що відбуваються між цими країнами, або громадянськими війнами всередині них. Продовольча криза також є великою проблемою для цих країн. Через повномасштабне вторгнення Росії в Україну в 2022 році, у той рік понад 258 мільйонів людей зіткнулися з критичною нестачею їжі, через здорожчання українського зерна та соняшнику, а також блокування українських портів [1]. Окупацію та мінування полів, що використовувалися для засівання, значно зменшили обсяг зерна, що вирощує Україна. За оцінками Всесвітньої продовольчої програми ООН, понад 345 млн осіб страждають від гострої нестачі продовольства або наражаються на ризик голоду. Ця цифра вдвічі більша, ніж у 2019 році. Через проблеми із зерном, ціни виросли в усіх країнах, починаючи від Великобританії, та закінчуючи Ліваном. Також, через заблокований на момент 2023 року експорт добрив, фермери багатьох країн були змушені використовувати менше добрив, що зменшило обсяг врожаю в цих країнах [2].

Не лише війна в Україні має наслідки у продовольчій кризі. Уже протягом 10 років триває війна в Ємені. За даними ВВС, на 2018 рік близько 85 тисяч дітей померли від гострого недоїдання лише за 3 роки війни в країні [3]. Усе це сталося через часткову блокаду людей та проблеми з гуманітарною допомогою. Це дані, актуальні 7 років тому, зараз жертв набагато більше.

Список використаних джерел

1. Вплив вторгнення 2022 року Росії в Україну на продовольчу безпеку URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3704135-torik-ponad-250-miljoniv-ludej-zitknulisa-z-prodovolcou-krizou-oon.html>
2. Продовольча криза через війну в Україні URL: <https://agroreview.com/content/prodovolcha-kryza-stala-odnym-iz-najbilshyh-naslidkiv-vijny-v-ukrayini/>
3. Голод у Ємені URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-46291861>

Які виклики та загрози стоять перед енергетичною політикою європейського союзу в умовах геополітичної нестабільності?

1. Актуальність теми. Енергетична політика Європейського Союзу зазнала кардинальних змін після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Геополітична нестабільність, зумовлена війнами, конфліктами, загрозами з боку авторитарних режимів, зумовила перегляд стратегічних підходів до енергетичної безпеки.

ЄС опинився перед новою реальністю: необхідністю швидкої диверсифікації постачання енергоресурсів, захисту критичної інфраструктури, прискореного розвитку відновлюваних джерел енергії та зміцнення енергетичної автономії. Аналіз викликів, що постали перед європейською енергетичною політикою в таких умовах, є ключовим для розуміння майбутнього енергетичної безпеки на континенті.

2. Есе. Сучасна енергетична політика Європейського Союзу формується під впливом безпрецедентних геополітичних викликів. Основні загрози можна поділити на кілька груп:

1. Залежність від імпорту енергоресурсів. До 2022 року близько 40% природного газу ЄС імпортував із росії (European Commission, 2022). Різке припинення поставок спричинило енергетичну кризу, зростання цін і загрозу дефіциту. Потреба в негайній диверсифікації стала стратегічним викликом для всієї Європи.

2. Політичний шантаж та енергетична зброя. Агресивна політика росії показала, як енергоносії можуть бути використані як інструмент тиску (Zetterlund, 2023). Цей фактор підштовхнув ЄС до перегляду концепції «економічної взаємозалежності як гарантії миру».

3. Загроза критичній інфраструктурі. Після диверсій на “Північному потоці” зросли побоювання щодо вразливості енергетичних об’єктів: LNG-терміналів, трубопроводів, електромереж (ENTSO-E, 2023). ЄС змушений посилити безпекові заходи та координацію в галузі оборони інфраструктури.

4. Виклики енергетичного переходу. Ухвалена стратегія Green Deal передбачає перехід до вуглецево нейтральної економіки (European Commission, 2022). Але війна змусила тимчасово збільшити використання вугілля, що ставить під сумнів кліматичні зобов’язання. Пошук балансу між кліматичними цілями та енергобезпекою – ще один виклик.

5. Фрагментація підходів між країнами-членами. Деякі країни (як-от Угорщина) продовжують залежати від російських ресурсів, що ускладнює

єдину політику. Європейська комісія змушена шукати компроміси між солідарністю та суверенітетом держав.

6. Соціально-економічні наслідки. Зростання цін на енергоносії спричинило хвилю протестів, зниження купівельної спроможності, потребу в підтримці вразливих верств населення (Центр Разумкова, 2023). Це ставить під тиск бюджети країн ЄС і створює політичну нестабільність.

У відповідь на ці загрози ЄС реалізує комплекс заходів:

- розширення LNG-інфраструктури та нові контракти з Катаром, США;
- прийняття плану REPowerEU – швидкий розвиток відновлюваної енергетики (REPowerEU Plan, 2022);
- впровадження спільних закупівель газу для стабілізації ринку;
- підвищення енергоефективності та запуск кампаній щодо зниження споживання.

Також важливою є інтеграція країн-кандидатів (зокрема України) до європейського енергетичного ринку. Це посилює стійкість ЄС і формує нову архітектуру енергетичної безпеки в регіоні.

Отже, геополітична нестабільність змінила енергетичну політику ЄС з акцентом на автономію, адаптивність і стратегічну єдність. Водночас залишаються ризики популізму, фрагментації та зовнішнього втручання, які вимагають постійного реагування й інноваційних рішень.

Не менш важливим є виклик інформаційної безпеки. У часи криз поширюються фейки, спрямовані на дестабілізацію енергетичної політики, посилення недовіри до рішень ЄС, а також на розпалювання протестів. Тому європейські інституції повинні не лише приймати ефективні рішення, але й доносити їх до громадян, пояснюючи логіку дій, механізми компенсацій та довгострокові вигоди.

У цьому контексті дедалі більшого значення набуває співпраця з Україною.

Вступ України до європейської енергетичної системи ENTSO-E відкрив нові можливості для обміну електроенергією та спільного зміцнення енергетичної стійкості. Крім того, Україна має потенціал стати джерелом відновлюваної енергії та зеленого водню для ЄС у майбутньому (Мельник, 2023).

Також геополітична нестабільність загострила проблему критичних матеріалів. Для розвитку «зеленої» енергетики ЄС потребує великої кількості рідкоземельних елементів, які переважно постачаються з Китаю. Таким чином, прагнучи звільнитися від залежності від росії, Європа ризикує потрапити в залежність від інших геополітичних акторів.

Ще одним стратегічним викликом для ЄС є конкуренція за ресурси на глобальному рівні. Зі зростанням попиту на LNG Євросоюз змушений конкурувати з країнами Азії за поставки, що збільшує витрати й створює залежність від коливань світового ринку. Це вимагає розробки довгострокових контрактів і створення стратегічних запасів.

Список використаних джерел

1. European Commission. REPowerEU Plan – <https://commission.europa.eu>
2. International Energy Agency. World Energy Outlook 2023
3. Центр Разумкова. Енергетична безпека Європи у 2022–2023 рр.
4. Zetterlund K. EU Energy Strategy in Crisis. – SIPRI, 2023
5. ENTSO-E. Integration Strategy and Risk Assessments
6. Мельник О. Геополітика енергетики ЄС. – Український журнал європейських студій, 2023
7. European Council conclusions on energy and economy, 2022–2024

Примітка: частину аналітичного тексту сформовано з використанням допомоги штучного інтелекту як інструмента обробки інформації. Джерела перевірено та подано у списку використаної літератури.